

DIPLOMADOLGOZAT

Károlyi Tímea

GÖDÖLLŐ
2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus

Emberi erőforrás tanácsadó mesterképzési szak

Pályaorientáció elmélete és gyakorlata

Belső konzulens: Dr. Visztenvelt Andrea
Mestertanár

Külső konzulens:

Intézete/Tanszéke: Vidékfejlesztés és Fenntartható
Gazdaság Intézet
Humántudományi és Szakképzési
Tanszék

Készítette: Károlyi Tímea

Gödöllő
2024

Tartalom

1. Bevezetés	3
1.1. A témaválasztás indoklása	3
1.2. A kutatás célja	4
1.3. A dolgozat felépítése és várható hozama	4
2. Szakirodalmi áttekintés	5
2.1. Pályaorientáció helyzetének és fogalmának áttekintése hazai és nemzetközi nézőpontból	5
2.1.1. Pályaorientáció	6
2.1.2. Pályaválasztási tanácsadás	9
2.1.3. Életpályatanácsadás	11
2.2. A munkaerőpiac és a képzési piac	13
2.2.1. Szakképesítés	13
2.2.2. Felnőttképzés, felsőoktatás	15
2.3. Iskolai pályaorientáció gyakorlata Magyarországon	17
2.3.1. Pedagógus szerepe az iskolai pályaorientációban	18
2.3.2. Tanácsadó szerepe az iskolai pályaorientáció gyakorlatában	19
2.3.3. Szülők szerepe az iskolai pályaorientációban	22
3. Saját vizsgálat	25
3.1. Kutatási célok, kutatási kérdések, hipotézisek	25
3.1.1. A vizsgálati hipotézisek bemutatása	25
3.2. A vizsgálati módszerek	26
3.2.1. Az interjú vizsgálat	26
3.2.2. A kérdőíves vizsgálat	26
3.3. A vizsgálat helyszíne	27
3.4. Az interjú vizsgálat eredményei	27
3.4.1. Pedagógusok összetétele	27
3.4.2. A Pályaorientációval kapcsolatos kérdések	27
3.4.3. A család és az iskola kapcsolata a pedagógusok szemével	30
3.4.4. Fejlesztési ötletek, észrevételek	32
3.5. A kérdőíves vizsgálat eredményei	32
3.5.1. Gyermekek összetétele	32
3.5.2. Pályaorientáció az iskolában, gyermek tapasztalatok	34
3.5.3. A gyermek jövőképe	38
4. Következtetések, javaslatok	42

4.1. A hipotézisek értékelése _____	42
4.2. Javaslatok _____	44
5. Összefoglalás _____	46
6. Irodalomjegyzék _____	47
7. Táblázatok és ábrák jegyzéke _____	51
8. Mellékletek _____	52
8.1. 1 számú melléklet: Tanári interjú kérdései: _____	52
8.2. 2 számú melléklet: Gyerekek kérdőív kérdései: _____	53
9. Nyilatkozatok _____	57
9.1. Nyilatkozat a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről ____	57
9.2. Konzulensi Nyilatkozat _____	58

1. Bevezetés

1.1. A témaválasztás indoklása

„Ha olyan foglalkozást választasz, amit szeretsz, akkor egy napot sem kell dolgoznod életed során” - idézet Konfuciusz, ókori kínai filozófustól.

A fenti sorokat olvasva milyen egyszerűnek is tűnik. 44 évesen, még én magam is keresem azt a pályát, amiben ez a kombináció megtalálható. Két gyermekes édesanyaként pedig nekik a legjobbat akarva, kutatom ennek lehetőségét.

Visszagondolva saját pályaválasztásomra, 1994 a tanárok segítségével kimerült abban, hogy a kezembe nyomtak egy pályaválasztással kapcsolatos könyvet. Szüleim teljes mértékben rám bízta a döntést, így álmokat kergetve egy akkor meghatározó élmény alapján választottam pályát. A nővéri hivatás és kórházi környezet elrabolta a szívemet. Jó lett volna, ha akkor valaki erről mélyebben elbeszélget velem, akár szüleim, tanárain vagy egy szakmabeli, hogy teljes képet kapjak az egésztől. Így a saját tapasztalat alapján a teljes egészségből csak egy kellemes szeletét megtapasztalva, döntöttem emellett. A 3 éves képzés, második évében abbahagytam ezt az iskolát. Bár osztályelső voltam, de kiderült, hogy a gyakorlati rész kifog rajtam. A kudarc ellenére, nem bánom, mert az ott tanultakat, sokszor még ma is hasznosítom.

A nyolcadikos pályaválasztással testközelből öt évvel ezelőtt találkoztam ismét, amikor kisfiam állt a pályaválasztás előtt. Támogató szülőkként nem engedjük el a kezét és tanáraitól is rengeteg segítséget és információt kaptunk. Ezek és a kitartó tanulásnak köszönhetően, kisfiam a kiszemelt iskolába került be és végezte el. A két pályaválasztás között 25 év telt el és hatalmasat fordult a világ a pályaorientáció tekintetbe. Egy dolog azonban nem változott, a gyerekekben lévő bizonytalanság és rengeteg kérdés, ami foglalkoztatja őket. Az ekkor tapasztaltak alapján merült fel bennem a továbbtanulás gondolata és találtam rá erre a képzésre. Az is fontos volt számomra, hogy a képzés HR világához is kapcsolódjon, mivel jelenlegi munkaköröm egy része is ehhez kapcsolódik.

Diplomadolgozatom témája a Pályaorientáció elmélete és gyakorlata, mellyel szinte kivétel nélkül mindannyi találkozunk életünk során, jellemzően többször is. Akár saját magunk vagy gyermekeink kapcsán. Kutatásom kifejezetten az Általános iskolai pályaválasztásra koncentrálódik, de természetesen kitérek egyéb a témához szorosan kapcsolódó területekre is.

1.2. A kutatás célja

Kutatásom célja a pályaorientáció, melyet mind elméleti mind gyakorlati síkon szeretnék bemutatni az olvasónak. Különös tekintettel iskolákban folyó, ilyen irányú tevékenység gyakorlatát kívánom részletezni. A helyszínem egy Általános iskola, ahol gyermekeim is tanulnak. Azért választottam az Általános iskolát, mert a gyerekek itt találkoznak először az oktatási rendszerrel. Fontos, hogy milyen módszerekkel és eszközökkel képesek a pedagógusok a diákok figyelmét megragadni, motivációjukat kialakítani és érdeklődésüket fenntartani. Az itt eltöltött évek jelentős hatással van az egész életünkre, különösen a 8. osztályban hozott választásuk.

1.3. A dolgozat felépítése és várható hozama

Dolgozatom szakirodalmi áttekintésében először a Magyar és nemzetközi pályaorientáció kialakulását és annak folyamatos fejlődését igyekszem bemutatni. Azt, hogy a pályaválasztási tanácsadás miben tér el az életpályatanácsadástól. Ezt követően a munkaerő-piac és a képzési piac kapcsolatát ismertem és, hogy ez miként kapcsolódik a pályaválasztáshoz. Majd az ehhez szorosan kapcsolódó korábbi és jelenlegi továbbtanulási lehetőségeket mutatom be. Milyen szakképesítési lehetőségek állnak rendelkezésre a pályaválasztás előtt álló diákok számára, de kitérek a felnőttképzésre és a felsőoktatásra is. Végül az Általános iskola pedagógusok, a pályaválasztási tanácsadók és szülők szerepét mutatom be a pályaválasztás tekintetében. Lezárásképp a saját vizsgálatomat és a kutatási eredményeimet ismertetem.

Fő célom, hogy rámutassak a pályaorientáció jelenlegi fejlesztendő vagy hibásan működő részeire, melyet a kutatási eredményemmel igyekszem igazolni, megerősíteni. Vizsgálom a pedagógusok hozzáállását, véleményét, képzettségét a pályaválasztásban, a gyermekek tapasztalatát, valamint a jövőjükhöz való hozzáállásukra is kitérek.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Pályaorientáció helyzetének és fogalmának áttekintése hazai és nemzetközi nézőpontból

A szakirodalomban a pályaorientáció kifejezésnek még a mai napig nincs egyéges szóhasználata. Sokszor összekevert kifejezések a pályaválasztási tanácsadás vagy éppen az életpálya-tanácsadás. Ezek azért sem egyértelműek, mert a nemzetközi kifejezéseket nehéz lefordítani magyarra. Magyarországon így ezeket a kifejezéseket, inkább egymás szinonimáiként használják még ma is. (Super, 1976)

Magyarország a múlt század elején közepesen fejlett országok közé tartozott. Az emberek értékrendjében a két világháború drasztikus változást hozott. A háborúk után a munka már fontos értéknek jelent meg a társadalom gondolatában. A pályaorientáció kifejezés hazánkban a rendszerváltozás után került használatba. Ekkora azonban a munka értéke csökkent „a magántulajdon dominanciája relativizálta a munka egzisztenciateremtő erejét”. (Szilágyi, 2005)

A kutatók a Super 70' években Csirszka (1966), Völgyesy (1976), Szilágyi (1979) Ritoókné (1986) együttesen vetették fel a pályafejlődés fontosságát, így a pályaválasztást már folyamatnak, döntések sorozatának definiálták. Korábban a pályaválasztást egy egész életre szóló, visszafordíthatatlan döntésként határozták meg, Ginsberg (1951). Lesterre (2000) is az életpálya-építést már egy életen át tartó folyamatnak írja le, melyben a tanácskérő képessé válik az információk megszerzésére és azok kiértékelésére. Ezeket a kvalitásokat, pedig képes használni az élete több területén is. Fontos ennek a gondolkodásmódnak a magvát már gyerekkoriban elültetni, melyre a későbbi pályaválasztás, átképzés, munkahely váltás kapcsán támaszkodhatunk. Képessé válnak a változáshoz könnyebben alkalmazkodni. Mindezek összessége jelentős mértékben megkönnyíti döntést, választást az élet bármely szakaszában és élethelyzetében. (Kenderfi, 2011)

Az európai országokban a pályaorientáció kialakulása és fejlődése hasonló alapelvek mentén történt, bár az egyes országokban eltérő időpontokban és módon zajlott. Az elsődleges kezdeményezője a 19. századi Németország volt. A Német oktatási rendszer a 19. század közepétől kezdve kialakította a szakmákhoz és foglalkozásokhoz vezető utat, valamint elkezdte az átfogó pályaorientációs programokat és szolgáltatásokat nyújtani. Az iparszerkezet átalakulása és a gazdasági fejlődés során a munkaerő-piac igényei is folyamatosan változtak. Az iparosodás előrehaladtával, új szakmák jelentek meg, amelyekhez szükség volt a megfelelő

képzésre és pályaaorientációs támogatásra. Oktatási reformok történtek. Az oktatási intézményekben és programokban egyre nagyobb hangsúlyt fektettek a szakmai képzésre és a foglalkoztathatóságra való felkészítésre. Az állam egyre nagyobb szerepet vállalt. Az állami intézkedések és intézmények, például oktatási minisztériumok, munkaügyi hivatalok és pályaaorientációs központok fontos szerepet játszottak a pályaaorientáció fejlesztésében és támogatásában. A közép- és felsőfokú oktatásban egyre több figyelmet fordítottak a tanulók személyes és szakmai fejlődésére, valamint a munkaerő-piachoz való kapcsolódásra. Egyes országokban bevezették az ún. szakmai gyakorlatokat és tanulmányi tanácsadást a diákok számára. (Dr. Fazakas Ida, Becsei Lilla)

Az európai pályaaorientáció fejlődése és kialakulása összetett folyamat, amelyet a társadalmi, gazdasági és politikai változások alakítottak. A mai európai országokban a pályaaorientáció széles körű szolgáltatásokat nyújt az embereknek, hogy segítsen nekik a munkaerő-piachoz való kapcsolódásban és a sikeres karrierépítésben.

2.1.1. Pályaaorientáció

A pályaaorientáció Magyarországon a rendszerváltozás után jelent meg a pályaválasztási tanácsadás mellett az első Nemzeti alaptantervben (1995). Megjelenik az önismeret, pályaismeret fejlesztésének fontossága, a vágyak és a realitások összehangolása. A pályaaorientáció a választást egy folyamatnak tekinti, kevésbé statikus, az életpálya-tervezésre helyezi a hangsúlyt. A pályaválasztással ellentétben nem egy, hanem több döntést szükséges meghozni. Szilágyi Klára megfogalmazása szerint a pályaaorientáció egy olyan folyamat mely „a tanuló egyéni igényeinek figyelembevételével segíti a megfelelő pálya kiválasztását, kiterjedt információnyújtás révén”, (Szilágyi - Völgyesy,1996). „A megfelelő döntéshez elengedhetetlen a pályaismeret, önismeret valamint a munkaerő-piac ismerete. Ezért olyan rendszer kialakítása szükséges, mely egyént támogatja abban, hogy a megfelelő információkhoz és segítő szolgáltatókhoz jusson. (Borbély-Pecze – Gyöngyösi – Juhász, 2013a).

A 2003-as NAT módosításával a kulcskompetenciák fejlesztése került előtérbe. Itt elsősorban az olyan kompetenciák fejlesztését hangsúlyozták, mely elősegíti az élethosszig tartó tanulás képességét. A kulcskompetenciák a NAT (2007) szerint az alábbiak: anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció, matematikai kompetencia, természettudományos kompetencia, digitális kompetencia, a hatékony tanulás – öntanulás,

szociális és állampolgári kompetencia, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia, esztétika művészeti tudatosság és kifejezőképeség. (Kenderfi, 2011)

Az embert a születéstől fogva a kognitív készségek segítik a tanulás folyamatát abban, hogy képesek legyenek feldolgozni a beérkező információkat. Ilyen készség az írás, olvasás, szövegértés. A nem kognitív készségeink például a motiváció vagy önbizalom, az ilyen készségek ösztönzik az embert egy verseny megnyerésére, hogy képesek legyenek csapatban dolgozni és megbízni másokban (Fazekas, 2016)

Az Európai Tanács 2008-ban elfogadott egy ajánlást a pályaaorientáció szerepéről az oktatásban és képzésben. Az ajánlás célja az volt, hogy elősegítse és támogassa a tagállamokat a hatékony pályaaorientációs rendszerek kialakításában és működtetésében. Az ajánlás hangsúlyozta a pályaaorientáció fontosságát az oktatási rendszerekben, és azt javasolta, hogy az legyen része az egész életen át tartó tanulásnak. Különös hangsúlyt fektetett a felnőtt társadalomra is, azokra az emberekre, akik már nem a hagyományos oktatási rendszer részei, de továbbra is részt vesznek az egész életen át tartó tanulás folyamatában. Az új értelmezés szerint a pályaaorientációt egy olyan tevékenységnek tekinti „amelyek bármilyen korú állampolgárok számára, életük bármely pontján lehetővé teszik képességeik, kompetenciáik és érdeklődésük felmérését, hogy észszerű oktatási, képzési és foglalkoztatási döntéseket hozzanak, valamint, hogy menedzselni tudják egyéni életútjukat a tanulás, a munka és az élet egyéb területein, ahol ezeket a képességeket és kompetenciákat elsajátíthatják és/vagy használhatják” (ELGPN Szakszótár 2013: 26). (Hegyi Halmos, 2018)

A Lifelong Learning felfogás előre mozdítása az elmúlt 20 évben jelentős figyelmet kapott. A folyamatosan fejlődő technológia és az ahhoz szükséges hozzáértő munkaerő képes csak felvenni a versenyt a globális piacon. Ehhez az oktatáspolitikának is szükséges alkalmazkodni és felkészíteni pedagógusait. (Barbara L. McCombs, 2010)

A pályaaorientációval a gyermekek először általában az Általános Iskola utolsó évében találkoznak, amikor szembekerül a pályaválasztás nehézségével. Ebben az életkorban általában még nincs meg az ehhez szükséges élettapasztalat, még nincs kiforrott személyiségük, testük és lelkük is hatalmas változásokon megy keresztül. Ekkor a legnagyobb segítséget a család, pedagógusok, barátok tudják adni. Ehhez azonban nekik is olyan ismeretanyaggal kell rendelkezniük, ami megfelelő minőségű és mennyiségű mellyel segítik a diákok döntését. Döntésüket tanulmányi eredményük és érdeklődésük is befolyásolja. (Suhajda, 2017)

Tartalmi összetevői:

Az **Önismeret** az egyik legfontosabb tényező a pályaválasztás folyamatában. „önmagunkról való tudást jelöli, azt, hogy ismerjük képességeinket, adottságainkat, vágyainkat, céljainkat, tudatában vagyunk személyiségünk pozitívumainak, de korlátjainak, hiányosságainak is.” (Dévai 1980). Két forrása létezik, a belső, mely saját tapasztalatunkból és önmegfigyelésünkéből származik és a külső, mely a külső környezet visszajelzése adja. Ezek a tapasztalatok és visszajelzések formálják önismertünket. Minél inkább tisztában vagy önmagunkkal, annál könnyebben vagyunk képesek fejleszteni a gyengébb területeket és használni erősségeinket. (Suhajda, 2017)

Öt tényezőből tevődik össze: 1. Értéklődés = Az értéklődés leginkább olyan munka és hobbi tevékenységekben mérhető, melyeket szívesen végzünk. Az értéklődés meghatározása számos szempont alapján történhet. Krapp (2002) szerint az egyén viselkedési motivációja belülről érkezik. Ainley és szerzőtársai (2002) ketté választja az értéklődést: az egyéni értéklődésre (individual interest) és az adott szituációra felkeltett értéklődésre (situational interest). Számtalan külső és belső tényező befolyásolja. Ilyen lehet életkorunk, személyiségünk, társadalmi szokás, divat, közvetlen környezetünk. Fiatalkorban az értéklődésünk még szerteágazó, azonban ennek iránya és erőssége az életkor előrehaladtával változhat. 2. Képesség = „a képességek velünk született adottságokból gyakorlás segítségével alakulnak ki és a cselekvéseink feltételeit biztosítják, fejleszthetők.” (Szilágyi 1997:99). A különböző szakmák elvégzéséhez több képesség együttes megléte szükséges. A pályaválasztás során az egyik legfontosabb feltétel, hogy a diák rendelkezzen a kiválasztott szakmához tartozó képességekkel. Hiába szeretne valaki képzőművészeti iskolában továbbtanulni, ha a nincs hozzá készsége és kreativitása. Ugyanez fordítva is igaz, amennyiben a választott szakmához elvárt képesség alacsonyabb az egyén képességénél, az könnyen a motiváció elvesztéséhez vezethet. Itt érdemes kicsit kitérni a kulcsképességekre, melyek a sikeres munkavégzést biztosítják. Ilyen együttműködési, a problémamegoldó, kommunikációs, konfliktuskezelési képesség stb. Ezeknek a képességeknek a hasznát a szakmától és munkaköröktől akár függetlenül is hasznát vesszük. 3. Érték = az, ami a környezetünkben számunkra fontos érték, mely személyiségünkhöz leginkább köthető. Megkülönböztetünk, pozitív, melyet előnyben részesítünk és negatív, melyet inkább háttérbe szorítunk, valamint objektív és szubjektív értékeket. Azt, hogy milyen értékrenddel rendelkezik az egyén, befolyásolja a társadalmi beilleszkedést, hatással van a pálya és munkaválasztásra is. 4. munkamód = A munka során ért pozitív és negatív hatások befolyásolják munkamódunkat és

meghatározza az egyén sikerességét és elégedettségét (Szilágyi 2000/a). A pályaválasztáskor szükséges összevetni az egyén munkamódját a választott szakma munkamód szerinti követelményeivel, hiszen ez is adhatja eredményes munkavégzést. 5. Tanulási stílus= A tanulás egy tudatosan felépített módszer, amely a tudás elsajátítására irányul. A tanulás hatékonyságát meghatározza az egyén képessége, a korábbi tapasztalatok, legyen az siker vagy kudarc. A tanulás stílusa személyenként eltérő. Ez épülhet a látásra, hallásra, mozgásra vagy ezek mindegyikére. Két tanulási stílust különböztetünk meg a társast, aki valakivel vagy csoportban képes hatékonyabban elsajátítani az ismeretanyagot és a csendes, aki mindezt egyedül teszi. (Suhajda, 2017)

Fontos, hogy önismeretünket folyamatosan fejlesszük. A külső megítélés szintén nagyban befolyásolja az öndefiníció kialakulását. Serdülőkorban az osztály és baráti közösségek, szülők és barátok, akik befolyásolják, hatást gyakorolnak erre a korosztályra. Felnőttkorban mindezt a munkahely formálja tovább. A pályaválasztás során elengedhetetlen a **pályaismerete**, vagyis figyelembe kell venni a tanulási és képzési lehetőségeket, beleértve az iskolák, egyetemek, szakképzési programok és továbbképzési lehetőségek kínálatát. Szintén fontos a tudni **munkaerőpiaci igényeket** és lehetőségeket, valamint az adott szakma vagy terület jelenlegi és jövőbeli kilátásait, az ebben rejlő karrierútvonalat.

A pályaválasztás egy egyedi folyamat, és minden egyén más-más prioritásokat és szempontokat fog figyelembe venni a döntése során.

2.1.2. Pályaválasztási tanácsadás

Ritoók Pálné a pályaválasztást a következőléppen fogalmazza meg „a fiatalok társadalomba való beilleszkedésének, szocializációjának egyik nagyon jelentős mozzanata” (Ritoók, 1986). Ezek a fiatalok megfelelő pályaválasztási döntést csak alapos előkészítés után képesek meghozni. Tisztában kell lenniük a választható pályákról, ehhez szükséges hozzákapcsolni saját érdeklődésüket, képességeiket. Minél kevesebb információval rendelkeznek, annál valószínűbb, hogy elhamarkodott, nem átgondolt döntést hoznak. 1908-ban Frank Parsons alapította meg Bostonban az első pályaválasztási Irodát. Frank Parsons könyvében már leírta, hogy az egyén személyiségjegyeit össze kell kapcsolni az adott szakmával. Úgy vélte, hogy az egyén csak akkor lehet sikeres, ha elégedett és boldog a munkájában, melyhez elengedhetetlen, hogy rendelkezzen a munka elvégzéséhez szükséges képességekkel. Az is világossá vált számára, hogy bizonyos képességek több szakmához is kapcsolhatók. Erre a célra létrehozott tesztek segítették a pályaválasztókat a döntésükben. Ami a későbbi szakemberek hibának véltek

ebben a modellben az a statikus állapot, sem a szakma, sem az egyén fejlődési dinamikáját nem vette figyelembe. (Szilányi 1993, idézi Hegyi-Halmos Nóra, 2018). Magyarországon is történek kutatások a témában és jöttek létre különböző modellek 1950-es években. Csirszka János tartjuk a pályalélektan magyarországi megalapozójának. Úgy fogalmazott „az ember-pálya megfelelési viszony nem egyirányú csupán, hanem kölcsönös, azaz mind a pálya, mind az ember, mint követelmény és mint lehetőség áll egymással szemben” (Csirszka, 1966) vagyis kettejük kölcsönhatásával a pályaválasztást összekapcsolta az életpálya fogalmával. (Hegyi-Halmos, 2018)

Magyarországon a rendszerváltozás előtt a pályaválasztás jellemzően egy életre szóló döntés volt, mely kijelölte az egyén munkahelyét és karrierútját a nyugdíjig. Ekkor a pályairányítás elsősorban a tervgazdálkodáshoz szükséges szakmákat felé orientálták a fiatalokat. A pedagógusnak kiemelkedő szerep jutott. 1961-ben jelent meg az első kormányhatározat, amely foglalkozott a pályaválasztással. 1971-ben és 72-ben még a népgazdasági igényeknek megfelelő és az adott régióban elérhető szakmák voltak ”szabadon” választhatók. 1995-ben megjelent Nemzeti Alaptantervben (NAT) már használták a pályaaorientáció fogalmát. 2003-as NAT-ban már foglalkoztak a kulcskompetenciák fejlesztésével is. A rendszerváltozást követően a pályaválasztási tanácsadás jelentősen átalakult, ahogy hazánk társadalmi és gazdasági folyamatai is. A piacgazdaságra való áttérés magával hozta a munkanélküliséget, átalakult a munkaerő-piac és az oktatási rendszer is, új munkakörök jöttek létre, alakultak át vagy szűntek meg. Az Unióihoz való csatlakozással tovább növekedtek a követelmények. Az átalakuló gazdaságokban és társadalmakban, az embereknek alkalmazkodniuk kellett az új kihívásokhoz és lehetőségekhez, a változó technikai környezethez, ami gyakran új készségek és tudás elsajátítását igényelte. Az egész életen át tartó tanulás elve (LLL) nemcsak arra ösztönzik az embereket, hogy szerezzenek új szakmai ismereteket és képesítéseket, hanem arra is, hogy folyamatosan fejlesszék és bővítsék az általános, kulturális és személyes készségeiket. Ez az elv alapvető fontosságú a modern társadalmak számára, amelyekben az innováció és a versenyképesség kulcsfontosságú tényező. Napjainkban tehát pályaválasztási döntésünk nem egy életre szól. Bármikor dönthetünk más szakma elsajátítása mellett, külső - gazdasági, munkaerő-piaci változás következtében vagy - belső kényszer, érdeklődésünk megváltozása következményképp. (Borbély-Pecze, 2010)

2.1.3. Életpályatanácsadás

Az életpálya-tanácsadás egy integráló fogalom, „mely magába olvasztja a pályaválasztási tanácsadás, a karrier kompetenciák fejlesztése / tréningezése, a pályakorrekciós tanácsadás, a munkavállalási tanácsadás, a hallgatói életvezetési tanácsadás és az életút tanácsadás stb. korábbi részfeladatokat” (Borbély-Pecze 2010: 12).

Az European Association for Counselling (Európai Tanácsadási Társaság,) 2002-ben született meghatározása a tanácsadásra a következő: „egy interaktív tanulási folyamat, amely az egymással szerződő tanácsadó(k) és a kliens(ek) között jön létre, legyenek azok egyének, családok, csoportok vagy intézmények, amely a szociális, kulturális, gazdasági és/vagy érzelmi kérdésekben holisztikus megközelítést alkalmaz.” Ebből látható, hogy a tanácsadás, mint szolgáltatás az EAC értelmezésében is, sokfajta tevékenységet (melyek közül egy a pályaaorientáció) felölelő, konkrét módszertannal rendelkező, strukturált tevékenység. (Kenderfi, 2011)

Az életpálya tanácsadás egy olyan folyamat, amelynek célja támogatást nyújtani az embereknek a pályaválasztás, a karrierfejlesztés és az életpályák tervezése terén. Ez a folyamat segít az egyéneknek megérteni saját képességeiket, érdeklődési területeiket, értékeiket és céljaikat, valamint segít eligazodni azokban a lehetőségekben, amelyek a munkaerő-piacon vagy az oktatási rendszerben rendelkezésre állnak.

Az életpálya tanácsadók általában különböző módszereket alkalmaznak, például személyes konzultációkat, teszteket és érdeklődési felméréseket, hogy segítsenek az egyéneknek meghatározni a legmegfelelőbb pályát vagy karrierirányt számukra. Emellett tanácsot adnak a tanulmányi lehetőségekről, a képzésekről, a munkaerő-piacról és a szakmai fejlődésről is. Fontos szerepet játszanak abban, hogy az emberek sikeresen navigáljanak a változó munkaerő-piaci környezetben, és megtalálják a számukra legmegfelelőbb és legkifizetődőbb pályát vagy karrierutat.

A lifelong learning (LLL) kifejezéshez hozzákapcsolódott az életutat támogató pályaaorientációs tevékenység a lifelong guidance (LLG). A lifelong guidance az Európa Tanács meghatározása szerint „azon tevékenységek összességét fedi le, amelyek az egész életen át tartó tanulás kontextusában képessé teszik az európai állampolgárokat arra, hogy meghatározzák kompetenciáikat, érdeklődésüket, képzési és oktatási döntéseket hozzanak, és vezessék saját tanulási, munkavállalási életútjukat az így megszerzett életpálya-építési kompetenciákkal.” (Európai Unió Tanácsa, 2008., idézi: Borbély-Pecze – Gyöngyösi – Juhász, 2013a:35)

Néhány nemzetközi szervezet:

1919-ben jött létre az **ILO (International Labour Organization)**, melyhez Magyarország 1922-ben csatlakozott. 2006-ban megfogalmazott 5 pontja a LLG-ben:

1. karrier/pályaorientációs információnyújtás
2. életpálya-építés/pályaorientációs ismeretek oktatása
3. pályaorientációs/karrier tanácsadás
4. foglalkoztatási tanácsadás
5. állásba helyezés

European Lifelong Guidance Policy Network (Európai Pályaorientációs Szakpolitikai Hálózat) 2008-ban 4 fő pontot fogalmazott meg a LLG fejlesztéseivel kapcsolatban:

1. EU polgárok képesek legyenek saját szakmai életútját megszervezni a pályaválasztástól a nyugdíjba vonulásig.
2. A LLG szolgáltatások elérhetővé tétele minden EU polgár számára.
3. A LLG szolgáltatások minőségbiztosításának fejlesztése (fogyasztóvédelem).
4. Egységes LLG rendszer az EU-ban.

Donald E. Super szerepe az életpálya hangsúlyozásában

Az egész szakmai életutat támogató tanácsadás folyamatábrája Super nyomán.

1. ábra Super- Az egész szakmai életutat támogató tanácsadás folyamatábra.

(Borbély-Pecze Tibor által készített ábra, 2010)

Forrás: http://www.borbelytiborbors.extra.hu/CV/BPTBors_PhD_2.pdf

A fenti ábra azon pontokat, életkorokat mutatja be az életútban, ahol az egyén általánosságban nagy döntés előtt állhat. A tanácsadó feladata, hogy ezeknél a karrierkríziseknél segítse az egyént a döntésben.

2.2. A munkaerőpiac és a képzési piac

A pályaválasztás egyik alap pillére, hogy minden piacra lépő munkavállaló, legyen az fiatal vagy idősebb korosztály, pontos információja legyen a munkaerő-piacról és az ahhoz kapcsolódó képzési piacról. A munkaerő-piac egy olyan fogalom, ami a munkavállalók és munkáltatók interakcióin alapul. Azaz a munkaerő, mint termelési tényező jelenik meg a gazdasági piacon, ahol a munka kereslete és kínálata zajlik. A munkaerő-piac dinamikus és folyamatosan változik, az gazdasági, technológiai, társadalmi és demográfiai tényezők hatására. A munkaerő-piac jelentős hatással van a gazdasági fejlődésre és a társadalmi jólétre is. Az aktív munkaerő-piac hozzájárul a gazdasági növekedéshez és a termelékenységhez, valamint a munkavállalók jólétéhez és életszínvonalához. Ezért ezek alapos megértése és hatékony működtetése fontos a gazdasági stabilitás és fejlődés szempontjából. (Nagy, 2018.)

A képzési rendszer számára komoly kihívást jelent, hogy alkalmazkodjon a munkaerő-piacon bekövetkezett változásokhoz. A diákok életében az első komoly választás az általános iskola 8. évfolyamában történik. Ez eltérő lehet, amennyiben a diák 6 vagy 8 osztályos gimnáziumban folytatja tanulmányait. Az Európai Képesítési Keretrendszer (EQF) bevezetése 2015-ben történt Magyarországon, mely igen fontos lépés volt az oktatási és képzési rendszer modernizálása és összehangolása terén az európai uniós tagállamokkal. Az EQF egy átfogó keretrendszer, amely segíti a különböző országok képesítéseinek és tanulási eredményeinek összehasonlítását és értékelését. Az új szemléletmód az élethosszig tartó tanulás gyakorlati megvalósítását célozza. Ennek következménye, hogy az oktatás, képzés és munkaerő-piac képes a lehető leghamarabb reagálni, bármely gazdasági változásra, mely hatással van a fenti szereplők bármelyikére. (Hegyi Halmos, 2018)

2.2.1. Szakképesítés

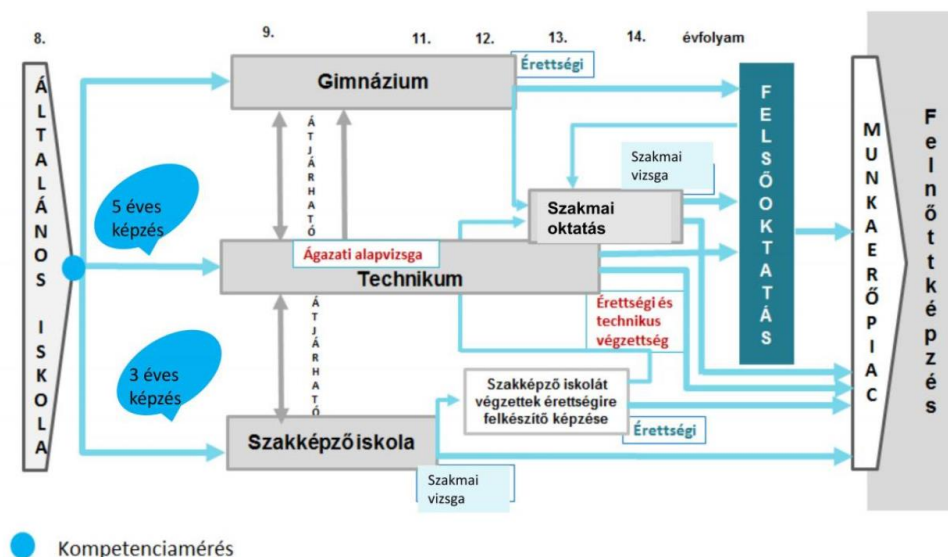
A Magyar oktatás egy évezredes múltra tekint vissza. Pannonhalma a Magyar oktatás bölcséjeként vált ismertté, ami ezer éven át az ország kiemelkedő szellemi és kulturális központjaként működött. Az első főiskola alapítására 1914-ben került sor a parasztság iskolán kívüli rendszeres képzésének megindítására. Itt a cél nem csupán a tanulás, hanem az életnek tanulás volt. Inkább közösségként működött. 1945 után indult meg a felnőttek iskolarendszerű

oktatása melynek köszönhetően a műveltség nagymértékben emelkedett. Radikális változást a rendszerváltás hozott. Az új oktatási és szakképzési rendszer létrehozói ügyeltek arra, hogy az egységes képet alkosson az EU jogrendszerével. (Kenderfi, 2011).

2016-ban az Országos Képzési Jegyzék, jelentős változásokon ment keresztül. A szakiskolák neve szakközépiskolára a szakközépiskolák elnevezés szakgimnáziumokká alakult át, valamint megszűntek a speciális szakiskolák, a jövőben egyszerűen szakiskola néven készségfejlesztő iskolaként működnek tovább. A szakközépiskolákban ekkor 3+2 évvel lehetett az érettségit megszerezni, azonban ez nem kötelező. A szakgimnáziumok képzési metódusában történt a legnagyobb változás, mely szerint az érettségi megszerzésével együtt OKJ végzettséget is szerezhettek a diákok. Ebben az évben a szakképzési centrumok kialakítására is sor került. Az Európai Unió célkitűzése a képzések tekintetében, hogy az iskolapadból kikerülő diákok 60%-a részesüljön munkaalapú tanulásban.

A Szakképzés újabb átalakítása a 2020 szeptemberében történt. A szakképesítések átalakulása Magyarországon általában a gazdasági és szakmai igényekhez, valamint az oktatási rendszer általános reformjaihoz igazodik. A szakképzés területén változások sorozata zajlott, melyek célja a szakmai képzés minőségének javítása, a munkaerő-piaci igényekhez való jobb igazodás és a fiatalok szakmai felkészítése a munka világára. A 25 ágazathoz tartozó választható szakmák száma ekkor 174-re csökkent. A szakgimnáziumok technikumokká alakultak át, ahol az öt éves képzési idő alatt érettségi és technikusi szintű végzettség szerezhető meg. Az OKJ helyét a Szakmajegyzék váltotta fel, ami már teljes egészében illeszkedik az Uniós normákhoz. A szakképzést végző intézmények neve már csak szakképző iskola vagy technikum lehet, ami könnyebb átláthatóságot eredményez. Ezekben az intézményekben egy és két éves alapozó képzés került bevezetésre, mely ágazati vizsga megszerzésével zárul. Ebben a képzésben a diákok tanulmányi eredményeiktől és évfolyamtól függően ösztöndíjban is részesülnek. Ezt követően a diákok duális képzés keretén belül folytathatják tanulmányaikat. A szakképző iskolában további két év elvégzésével érettségi, technikum esetében további három év után érettségi és technikumi végzettség is szerezhető. A 11. évfolyamtól az iskola munkaszerződést köt a diákokkal, mely után a minimálbér 60-100%-ra válnak jogosulttá munkabér formájában. A szakiskola a továbbiakban nem szakképző intézményként működnek, melyet a köznevelésről szóló törvény szabályoz. Azonban továbbra is SNI gyermekeket készítenek fel egy alapfokú végzettség megszerzésére, ezzel elősegítve, későbbi elhelyezkedésüket. Remélhetőleg ezeknek a változásoknak köszönhetően a végzett diákok jobban fel lesznek készülve a munkaerő-piaci

követelményekre, ami növeli az elhelyezkedési esélyeiket és egy jobb, magasabb színvonalú munkaerő kialakulását eredményezi. (Suhajda, 2022 egyetemi jegyzet)

2. ábra Az új szakképzési struktúra alaprendszere.

Forrás: <https://doku.papaiszc.hu/palyavalasztasi-kisokos>

2.2.2. Felnőttképzés, felsőoktatás

A **felnőttképzés** és felnőttoktatás Magyarországon fontos szerepet tölt be az élethosszig tartó tanulásban és a munkaerő-piaci rugalmasság biztosításában. Az országban számos intézmény és szervezet kínál felnőttoktatási lehetőségeket, amelyek segítik az embereket új készségek és ismeretek elsajátításában, valamint a munkaerő-piaci versenyképességük növelésében. A felnőttképzés a felnőtt társadalom részére kínál – rendszerint hivatalosan elismert végzettséget is kínáló – szakmai képzést, továbbképzést és átképzést is. A közoktatási törvény értelmében a felnőttképzésbe a tankötelezettséget teljesített személy kezdhet. A felsőoktatási törvény a „nappali” tagozatú szakokra járó hallgatókkal ilyen értelemben nem számol. Ahhoz, hogy a munkaerő-piac számára minőségi, friss tudással rendelkező munkavállalókat tudjunk biztosítani, ahhoz szükségesek a folyamatos képzések. Minél magasabb képzettséggel, tudással rendelkezik egy munkavállaló, annál stabilabb a helye és magasabb a bére a munkaerő-piacon. Így ennek pozitív hozadéka mindkét piaci résztvevőnél realizálódik. A felnőtteket tanulásra általában inkább valami változás sarkallja. Ez a változás lehet külső, a munkakörében bekövetkezett változás, amihez elengedhetetlen az új ismeret megszerzése. Azonban lehet belső, egy foglalkozásváltás, mely az egyén megváltozott igényei miatt szükséges tanulást hozza magával. Persze a felnőttek új ismeretek és tudás megszerzése nem mindig a munka világához kapcsolódik. (Farkas, 2013).

Az állam szerepe, hogy ehhez olyan jogszabályi környezetet teremtsen, mely lehetővé teszi a felnőttek számára a tanulás lehetőségét. További feladata az ehhez szükséges intézményrendszer létrehozása, valamint annak működtetéséhez szükséges anyagi feltételek biztosítása. 2020. szeptember 1-től engedélykötelessé váltak azok a felnőttképzések vagy szakmai képzések, amelyek részben vagy egészben költségvetési vagy EU-s forrásokból valósulnak meg. Az engedélyt az adott intézmény kapja, amelyik a képzést szervezi, nem az adott képzéshez rendelik hozzá. Hazánkban a felnőttképzés több funkciót igyekszik ellátni. Ilyen a pótló funkciót, mely olyan felnőtteket kíván megszólítani, akik az alapiskolai végzettségüket vagy első szakképzettségüket még nem szerezték meg. Hozzásegíti a magasabb iskolai végzettség és értékesebb tudás megszerzéséhez. Hozzájárul a munkanélküliség időtartama alatt új piacképes szakma, tudás elsajátításához. Esélyt biztosít a megváltozott munkaképességű munkavállalók részére a rehabilitáció keretein belül újonnan kialakult helyzetükhöz illeszkedő szakma elsajátításában. Egyéb kiegészítő képzésekkel segíti a felnőtt társadalom munkaerő-piacon történő elhelyezkedését. Ilyen lehet egy nyelvi vagy informatikai képzés. A felnőttoktatás jogköre több minisztériumhoz tartozik. Ilyen az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az Innovációs Technológiai minisztérium is. De több állami szerv is jelentős feladatkörrel rendelkezik ezen a területen. Úgy mint a Magyar kereskedelmi és Iparkamara a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal, Pest Megyei Kormányhivatal is.

A **felsőoktatás** Magyarországon komoly hagyományokra tekint vissza és fontos szerepet játszik a Magyar társadalom és gazdaság fejlődésében. A felsőoktatási rendszerben számos egyetem, főiskola és más intézmény működik, amelyek különböző tudományterületeken kínálnak oktatást és kutatási lehetőségeket. Jelenleg 39 egyetem, melyből 5 állami, 18 magán, 6 egyház működtet és 25 főiskola található meg. Az elmúlt 30 évben sokat nőtt a kereslet a felsőoktatás iránt. Ennek következtében sok új egyetem és főiskola jött létre. Azonban a Magyar lakosság létszámának csökkenésével, sok meg is szűnt ezek közül. 2019-2021 között történt a legnagyobb változás, melynek következtében az állami felsőoktatási intézmények egyrésze, vagyonkezelő alapítványok fenntartásába került.

(Forrás: <https://tka.hu/nemzetkozi/9518/a-felsooktatasi-rendszere-magyarorszagon#a%20m%20fels%C5%91okot%20intr>)

A 2023/2024 tanévben felsőoktatási intézményben összesen nappali tagozaton 215 000 hallgató folytat tanulmányt. Az oktató tanárok száma 27 000 fő. Folyamatos növekedés figyelhető meg nem csak a Magyar hallgatók között, jelenleg 43 000 külföldi hallgató választotta a Magyar

felsőoktatást. Részmunkaidős képzéseiben, távoktatásban jelenleg közel 96 ezren vesznek részt, mely szintén jelentős növekedés a korábbi évekhez képest. Legtöbben levelező képzésben tanulnak. Távoktatásban 3 800, esti képzésben 3 100 részesülnek.

(Forrás: KSH:<https://www.ksh.hu/s/kiadvanyok/oktatasi-adatok-20232024-elozetes-adatok/index.html>).

2.3. Iskolai pályaorientáció gyakorlata Magyarországon

Az iskolai pályaorientációra Magyarországon 1960-70 évektől kezdve még a mai napig is úgy tekintenek, mint egy segítségnyújtásra az Általános és középiskola végén, amikor is valamely szakma felé irányítja a választás előtt álló diákokat.. Az OECD alakuló képességstratégiája (OECD, 2012) szerint, aki jobb képességekkel rendelkezik, az jobb munkát végez és jobb életet él. Ez a stratégia kifejezetten a képességet emeli ki a végezettséggel szemben. (Borbély-Pecze, 2022)

A pályaorientáció Magyarországon az elmúlt években folyamatos fejlődésen ment keresztül, és számos intézkedés, program és kezdeményezés létezik a fiatalok számára az iskolai pályaválasztás támogatására. A pályaorientáció célja, hogy segítse a diákokat a saját érdeklődési körüknek és képességeiknek legmegfelelőbb pályaválasztásban, hogy sikeresen tudjanak eligazodni a munkaerő-piacon és az életük során.

Napjainkban a közoktatásban történő pályaorientációval kapcsolatban, létezik vonatkozó jogszabályi kötelezettség, de annak megvalósítása az iskola elkötelezettségén múlik. Sajnos a statisztikai adatok azonban azt mutatják, hogy ez a gyakorlatban nem igazán valósul meg úgy, ahogy az elvart lenne. Továbbra is az osztályfőnöki óra az, amikor a gyerekeket a pályaválasztással kapcsolatban informálják, így a legnagyobb feladata és felelőssége az *Osztályfőnöknek* van. Fontos kérdés, hogy mennyire felkészült a témában és, hogy mennyire fogadják el a gyermekek a tanácsát. A következő személy, mely segíthet a választásban az *Iskolapszichológus*. Bár már 1960 voltak előzményei ennek a szakmának, de ugrásszerű növekedésük 1990-ben következett be a rendszerváltással egyidőben. Munkájuk során komplex problémakezelést és preventív pszichológiai ellátást nyújtanak, azonban nem rendelkeznek pálya és munkaerő-piaci ismeretekkel. Jelenleg is vannak, olyan iskolák ahol működik *Pályaválasztási felelős* szerepkör, de ez nem számottevő. Mivel jogszabályozás nincs rá, így a feladatkört többnyire az iskola programja szabja meg. Mivel ezért semmilyen plusz juttatás nem jár, a feladatot lebonyolító pedagógusnak, így ezt a feladatot általában a tanárok helyett az igazgatóhelyettes látja el, mely többnyire az adminisztratív feladatokban ki is merül. Jelenleg

azt, hogy mennyi időt fordítanak erre a tevékenységre, azt a tantestület dönti el és mivel jelenleg rengeteg egyéb feladatot kell ellátnia a tanároknak, így erre szakszerűen felkészülni nincs lehetőségük. Sem megfelelő eszközük, módszerük, ismeretanyaguk nincs a témával kapcsolatban, így ez igen terhes a feladat számukra. (Suhajda, 2017)

Akik a legnagyobb befolyással rendelkeznek és segítik a pályaválasztás előtt álló diákokat, pedagógusok, pályaválasztási tanácsadók és természetesen a család. A következőkben ezt kívánom részletezni.

2.3.1. Pedagógus szerepe az iskolai pályaorientációban

A pedagógusoknak fontos szerepük van az iskolai pályaorientációban, hiszen közvetlen kapcsolatban állnak a diákokkal és számos lehetőségük van arra, hogy támogassák és irányítsák őket a pályaválasztás folyamatában. Ezek mellett természetesen más is, a család, barátok és a média hat a diákokra. A folyamatos fejlődés a pályaorientációt is átalakította. A pedagógusok szerepe is megnőtt, már nem elegendő csak a jelentkezési lapok kitöltésében való segítség, már nem egy-egy döntés előtt szükséges segíteni a diákot, hanem folyamatos támogatást szükséges nyújtani számukra. Azonban gyakran megfigyelhető még, hogy a pedagógus segítsége csak erre a rövid időszakra koncentrálódik. Az ekkor kapott információ mennyisége és minősége meghatározó a diákok számára a döntéshozatal során. Amennyiben ezek az információk hiányosak, vagy rosszabb esetben félreérthetők, úgy könnyen hibás döntés születik a diákok fejében, melyet utólag javítani nem lehetetlen, de felesleges idő és energia ráfordítással és nem utolsósorban csalódással, esetlegesen az iskolából való kieséssel járhat. Szintén fontos szempont a diák pályaválasztási értettsége, „amely egyrészt lehetővé teszi- az elhelyezkedési lehetőségek és személyiségnek megfelelő- pálya adekvát választását, másrészt biztosítja a szakmai képzésnek legalább minimális sikerét, és felébreszti a tanulóban a szakmai beilleszkedésre való tartós törekvést”. (Rókusfalvy, 1969, 49.old, idézi Suhajda, 2013) A pályaválasztáshoz kapcsolódó kompetenciákat elsajátítása akkor hatékony, ha azt a köznevelés időszakában sajátítjuk el. Ez egy időigényes feladat, melynek illeszkednie kell a tantervhez. Pedagógustól pedig lelkiismeretes és szorgalmas hozzáállás kíván. (Suhajda, 2013)

2013-ban jelent meg az új Nemzeti Alaptantervben a pályaorientáció a Fejlesztési területek-nevelési célok között említendő iskolai feladatként. A közoktatásban van leginkább lehetőség arra, hogy megalapozzuk és fejlesszük a diákok sikeres életpálya-építési kompetenciáit. Ez egy rendkívül összetett folyamat. Ide soroljuk az önismeretes, a pálya és szakmaismeret, a képzési

piacot valamint a munkaerő-piac ismeretét is. Így elengedhetetlen, hogy a pedagógusok rendelkezzenek az ehhez szükséges kompetenciákkal. (Hegyi-Halmos, 2016)

Ahhoz, hogy az iskolai pályaeorientáció sikeres legyen, szükséges a pedagógusok megfelelő felkészítése. Amennyiben csak a pedagógus látja el a feladatot, úgy rendelkeznie kell a korábban már felsorolt ismeretanyaggal. Ehhez a Cedefop–NICEC kompetencia elemzése alapján a 2. színű tudással és végzettséggel szükséges rendelkeznie. Azonban, ha bevonásra kerül egy tanácsadó is, úgy a pedagógus feladata jelentősen csökken. Ekkor ezek a tanácsadók az iskola személyzeteként dolgoznak, de nem oktatóként. Ekkor a pedagógusnak lehetősége nyílik az egyedi esetek alaposabb kivizsgálására vagy egy-egy diák fejlesztésére. A harmadik megoldás, amikor tanár és tanácsadó is részt vesz a pályaválasztásban. Ebben az esetben a tanárok a tanórán kívüli pályaeorientációt segítő programok is tudnak szervezni. (pl. gyárlátogatások, rendezvények) (Borbély-Pecze – Gyöngyösi – Juhász, 2013b)

Az alábbi általános módszerek állnak rendelkezésre a tanárok részére a pályaválasztás során.

Felvilágosítás, mely általában az osztályfőnöki órákon zajlik. Lényege az információátadás. Az **előadások** alkalmával a pályaválasztással kapcsolatos témákban szintén az információátadás valósul, melynek célja az ismeretterjesztés. Ilyenkor érdemes speciális témákat érinteni és külső előadókat hívni, akik saját tapasztalatokat oszthatnak meg a diákokkal. A következő lehetőség a **filmvetítés**, mely szintén az osztályfőnöki órán szokott megvalósulni. Végül a **látogatások szervezése**, mely nem azonos az üzemlátogatással, itt inkább egyedi speciális területre terjed ki. (Szilágyi, 1996, idézi Suhajda, 2022).

Körül járva a fenti lehetőségeket, megoldás lehet, ha a tanárok graduális képzése során már alaposan felkészítik arra, hogy képesek legyenek pályaeorientációs feladatkört ellátni, de erre a jelenlegi képzési idő nem alkalmas. Alternatívát nyújthat az is, ha minden iskolában pályaeorientációs szakember alkalmaznak, de erre jelenleg nincs elegendő mennyiségű szakember. Jelenleg a leginkább alkalmazható megoldás a vegyes, melyben mind a tanár mind a tanácsadó részt vesz.

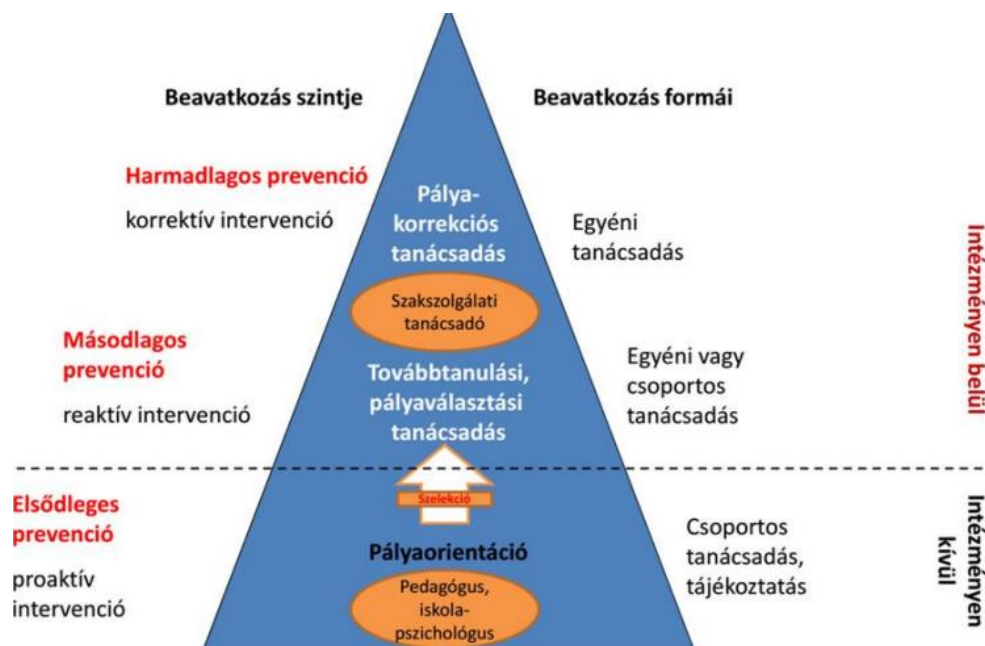
2.3.2. Tanácsadó szerepe az iskolai pályaeorientáció gyakorlatában

A gyermekek életútjának az első, egyik legmeghatározóbb állomása az iskolaválasztás. Azonban 14 évesen felelős döntés meghozni, megfelelő segítség nélkül nagyon nehéz feladat. A pályaválasztási tanácsadónak több lehetőség áll rendelkezésére, mint a pedagógusoknak.

Ilyen lehet a strukturált csoportfoglalkozások megvalósítása, informatikai eszközök használata, szükség esetén egyéni beszélgetések, tanácsadás.

A pályaválasztási tanácsadás fő feladata a személyiség vizsgálata. Ahogy ezt már korábban elemeztem az egyik *érdeklődés* a második a *a különböző képességek megléte*, a harmadik a *személyiségstruktúra, dinamika*. Szintén nagyon fontos a tanácskérő környezetének és családjának megismerése. A személyiségterületenként csoportosított tesztek közül hármat emelnék ki, az anamnézist, az explorációt és a pályaválasztási kérdőívet. Ezek lehetővé teszik a pályaválasztási probléma megértését, a tanácskérő személyiségének pontosabb megismerését (Rókusfalvy 1982).

Az Általános iskolában a csoportos képességfelmérés és érdeklődésvizsgálat tesztek, kérdőívek segítségével történik. A kitöltött kérdőívek alapján lehetősége van a tanácsadónak személyre szabott értékelést készíteni. A tanácsadás többnyire az osztályfőnöki órán történik. Itt lehetőség nyílik interaktív önismereti játékokra is, valamint egy általános tájékoztatásra a pályaválasztás menetéről, határidőkről. A tanácsadó feladata a pedagógus támogatása is. Az alábbi ábrán láthatók a tanácsadó lehetőségei az intézményen belül és kívül.

3. ábra Kapcsolódás az iskolai pályaaorientációval – preventív szemléletben

Forrás: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/efop3213/eloadasok/03_2020_EFOP-3.2.13_GEBAUER_final.pdf

A köznyelvben a tanácsadó szó összecseng a szószerinti jelentésével, így gyakran a tanácskérő konkrét megoldást vár kérdésére. A gyakorlatban azonban a tanácsadó csak megoldási lehetőséget kínál számára, segíti a döntésképeség fejlődését. A tanácsadói tevékenység szintjeit az alábbi Wiegersma (1976) modelljén láthatjuk. Fejér Noémi és Karner Orsolya a Pályaorientációs szakemberek kompetenciamátrixának kialakítása című tanulmányukban (2009) górcső alá vették a hazánkban folyó különböző tanácsadói képzések kimeneteli követelményeit. Ez alapján létrehozták a képzések kompetencialapú besorolását. Vagyis adott végzettséggel milyen szintű pályatanácsadási tevékenység végezhető. Ez alapján a pedagógus is csak segítő személyként jelenhet meg, abban az esetben, ha rendelkezik valamilyen pályaorientációs képzettséggel. (Hegyi-Halmos, 2018)

	Probléma jellege	Kliens jellemzői	Konzultáció jellege és célja
1. szint információs tanácsadás	Nem világos, mindennapi élethelyzet, melyben a kliens tájékozódni akar a választási lehetőségek közt.	Önállóan képes dönteni a problémájában.	Általános információnyújtás, információszolgáltatás a választási lehetőségekről, azok következményeiről általános, többértű információ nyújtása.
2. szint konzultáció	Bonyolultabb döntési helyzet, nagyobb információhiány, több ellentétes szempont, alternatívák mérlegelése.	Bizonytalan, segítségre van szüksége a döntéshez és/vagy ahhoz, hogy kitűzze a célokat, megértse a körülményeket, kiválassza a jó megoldást.	Információadás személyre szabottan, a döntés főbb szempontjait és az értékelés dimenzióit ki kell dolgozni.
3. szint konzultáció	Komoly belső konfliktusok.	Bizonytalan a jövőjében, irreális, inkonzisztens vágyak.	Kliens feszültségének csökkentése, reális helyzetértékelés kialakítása, konfliktusainak megértése és megoldása, klasszikus tanácsadási folyamat.
4. szint fokális tanácsadás	Problémák kiterjedt köre az élet több területén, a személyiség belső régiói is érintettek. Döntési és neurotikus problémák kölcsönös egymásra hatása.	Elvárásai nem reálisak, éretlen interperszonális kapcsolatok, szorongás, aggodalom, esetleg merevség vagy visszahúzódság.	A probléma fókuszba helyezése, a döntéshez komoly önismereti munka szükséges, pszichológiai tanácsadás és esetleg pszichoterápia.
5. szint pszichoterápia	Integrációhiány, dezorganizált személyiség, pszichés és/vagy organikus patológia.	Nem képes cselekedeteit összehangolni, nem képes a valóság követelményeihez igazodni, integráció hiánya, erős szorongás.	Integráció elősegítése, és a kliens továbbkölődése pszichoterápiára.

4. ábra A tanácsadás 5 szintje

forrás: Karner 2010b: 10

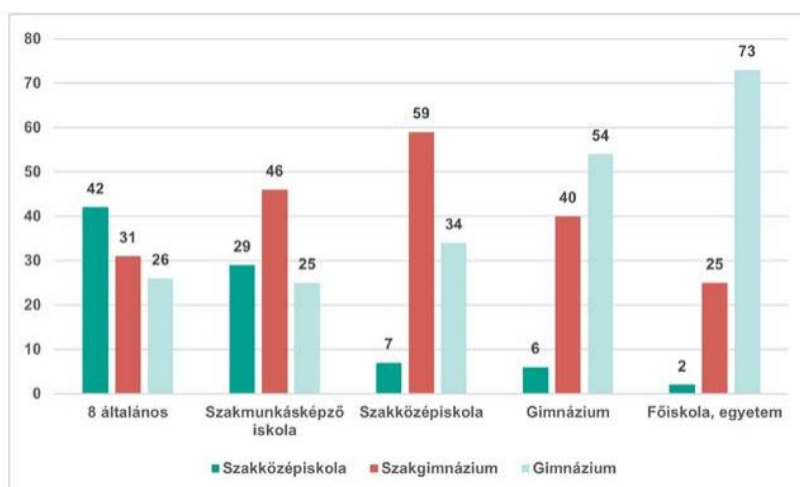
Azt, hogy mit tehet ma Magyarországon egy pályaválasztási tanácsadó, amikor a globalizáció szinte az élet minden területét érinti? Egyfelől az ipari bér munka folyamatos változását szükséges lekövetnie. Másfelől elengedhetetlen a változó nemzetközi karrier értékeket

folyamatos figyelemmel kísérése. A munka világának változására a tanácsadónak is reagálni szükséges. Szintén fontos, hogy tisztában legyen az új generáció munkához való hozzáállásával és erre szükséges a munkaerő-piacnak is felkészülni. (Borbély-Pecze, 2022)

2.3.3. Szülők szerepe az iskolai pályaorientációban

A hagyományos értelemben vett család az elmúlt évtizedekben nagymértékben átalakult. Korábban a többgenerációs család, mára, anya, apa és gyermekekké szűkült. Megjelentek az egyszülős és mozaik családok is. A család egy olyan intézményrendszer, mely a legnagyobb támaszunk és nélkül nem válhatnánk egészséges felnőtté. A (Patterson, Hastings, 2007).

A gyermek önképét és identitását elsősorban a család alakítja. A korai korban ért hatások később nagyban befolyásolják, milyen felnőtté válnak. A család szerepe a pályaválasztásban csökkenti a bizonytalanságot, nyugalmat, biztonságot áraszt. Ugyanakkor fontos az is, hogy megadják a gyermeknek a szabad választás lehetőségét. (Suhajda, 2022) „A család társadalmi-gazdasági helyzete, az etnikai hovatartozás, a családi érték- és normarendszer, a családi kapcsolatrendszer, valamint a szülők iskolázottsága olyan tényezők, amelyek a fiatal pályaválasztási döntéseit alakítják.” (Lannert, 1998, idézi Suhajda 2022). A szülők iskolai végzettsége jelentős mértékben befolyásolja, hogy a gyermekek milyen pálya mellett döntenek. A gyermek és a szülő végzettsége között korreláció figyelhető meg. Minél magasabb a szülők iskolai végzettsége, annál biztosabb, hogy a gyermek nem lesz alacsony végzettségű. Az alábbi ábrán is látható ez az összefüggés. A kérdőíves vizsgálatra 2019-ben került sor 9000 fős minta eredménye is ezt mutatja. Alul látható a szülő iskolai végzettsége az oszlopok a gyermeknek szánt iskolai végzettséget jelölik. (Suhajda, 2022)

5. ábra A szülők véleménye a gyermek továbbtanulásának iskolatípusa szerint a válaszadók iskolai végzettségének tükrében (százalék)

Forrás: Kenderfi 2019 alapján, saját szerkesztés, idézi Suhajda 2022

Összefüggés figyelhető meg aközött is, hogy a szellemi foglalkozást végző szülők gyermekei szintén hasonló munkakörben képzelik el magukat a jövőben, emiatt hajlandók több energiát és időt fordítani a tanulásra. Ugyanez igaz a fizikai munkát végző szülőknél, ahogy gyermekeik kevésbé motiváltak a tanulásban is és a pályaválasztásuk is alacsonyabb végzettség megszerzését célozza meg. (Suhajda, 2022)

A közelmúltban (Szily, 2018; Kenderfi, 2019) két hazai kutatás is történt annak tekintetében, hogy a szülők mennyire érzik felelősségüket a pályaválasztás segítésében és a döntés meghozatalában. A Szily féle nem reprezentatív felmérés során 1200 kérdőív érkezett vissza, melynek eredményeképp a megkérdezettek 60%-a felelősnek tartja magát, de igyekeznek megadni a szabad választás lehetőségét. Leghasznosabb segítségnek a szakmabemutatókat, workshopokat és pályaválasztási rendezvényeket tartják. A Kenderfi féle kutatásban szintén volt hasonló kérdéskör, mely mélyebben foglalkozott azzal, hogy a szülők miként tudják a leginkább támogatni gyermeküket. Az alábbi ábrában ezek eredménye figyelhető meg. A szülők 76%-a gondolja úgy, hogy a szülő és gyermek közötti beszélgetések lehetnek a legcélravezetőbbek és nyújthatják a legnagyobb segítséget. (Suhajda, 2022)

6. ábra A szülők szerepvállalása gyermekük pályaválasztási döntésének támogatásában (százalék)

Forrás: Kenderfi 2019 alapján, saját szerkesztés, idézi Suhajda 2022

A kutatás foglalkozott azzal is, hogy a szülők, kit milyen arányban érznek felelősnek a pályaválasztás segítésében. A vizsgálat arra is kitért, hogy a választ diplomás, érettségivel rendelkező vagy nem rendelkező szülő adta, ebben azonban releváns eltérés nem mutatkozott.

Az eredmény szerint a szülők saját magukat tartják leginkább felelősnek a választás során. Ezt követi a tanárok felelőssége és végül hasonló arány mutatkozik a szakmai szervezetek, közösségi média és a barátok között. (Suhajda, 2022)

3. Saját vizsgálat

A szakirodalomban feldolgozottakat figyelembevétel dolgozatom empirikus részében a pályaorientáció jelenlegi gyengeségeit kívánom vizsgálni a pedagógusok és diákok nézőpontjából. Egy Általános iskolában folytattam kutatásaimat, melynek segítségével igyekeztem feltárni a gyakorlatban alkalmazott jelenlegi eszközöket és módszereket és ezek hatásait valamint lehetőségeit.

3.1. Kutatási célok, kutatási kérdések, hipotézisek

A vizsgálataim során arra keresem a választ, hogy miként tudják a pedagógusok alkalmazni azokat a lehetőségeket, amik rendelkezésükre állnak, bemutatni mik azok a hátrányok, amik megnehezítik iskolai pályaorientációt. Milyen pályaválasztási gyakorlattal rendelkezik az iskola. Szeretném ismertetni a pályaorientációs gyakorlatot a diákok szemszögéből vizsgálva. Milyen pozitív és negatív tapasztalattal rendelkeznek a témában.

3.1.1. A vizsgálati hipotézisek bemutatása

A kutatásom helyszíne egy Általános Iskola, ahol 10 pályaválasztásban gyakorlott pedagógussal készítettem interjút. A kutatásom másik célcsoportja a pályaválasztáson már átesett és tapasztalattal rendelkező 14 és 18 év közötti fiatalok. 4 szempont mentén haladva, első körben az iskola pályaválasztással kapcsolatos lehetőségeket térképezem fel a pedagógus szemszögéből vizsgálva, elméleti és gyakorlati oldalról. Második körben, ugyanezen kérdéskörben vizsgálom a gyermekek tapasztalatit és azokat az összefüggéseket, melyek befolyásolják döntésüket. Céloom bemutatni annak lehetőségét, hogy mely részen lenne érdemes és lehetséges a folyamatba beavatkozni, melynek eredményeképp sikeresebb pályaválasztás jöhetne létre. Utolsó körben azt kívánom bemutatni, hogy az elmúlt közel 20 évben, mennyire épült be a gyermekekbe gondolkodásába az egész életen át tartó tanulás koncepciója. A szempontok mentén, 4 felvetést fogalmaztam meg:

H1: Feltételezem, hogy az Általános Iskolai pedagógusokra nehezedő adminisztratív terhek, valamint oktatásügyi szabályok betartása rengeteg időt von el tőlük, melynek következményképp sem a gyermekek, sem szüleik nem kapnak elegendő információt a továbbtanulással kapcsolatban, mely segítené őket a döntéshozatalban.

H2: Feltételezem, hogy a pedagógusok képesek meghatározni azokat az ismereteket, attitűdöket, melyek birtokában egy sikeres pályaorientáció jöhetne létre és hajlandóaik is lennének továbbképzés keretében belül ezt elsajátítani.

H3: Feltételezem, hogy a diákok nem kapnak elegendő információt az Általános Iskolától a pályaválasztással kapcsolatban, így azt kiegészíteni kényszerülnek. További információ források lehetnek a család és barátok véleménye és tanácsa, azonban itt szoros összefüggést feltételezek a tanácsot adó családtag, barát iskolai végzettsége és az általa javasolt továbbtanulási célszintje között.

H4: Feltételezem, hogy jelenlegi középiskolás diákok pozitívan ítélik meg jövőjüket a választott pálya és az abban való elhelyezkedés között. Szükség esetén vagy igényük változásánál, nem ijednek meg a pályamódosítástól sem. Számukra az egész életen át tartó tanulás elgondolása, már sokkal egyértelműbb. Könnyedén fognak munkahelyet is váltani, mivel fontosabb számunkra az önmegvalósítás a lojalitásnál.

3.2. A vizsgálati módszerek

Vizsgálatom során kétféle módszert alkalmaztam. A 14-18 év közötti diákok kvantitatív típusú online kérdőívet töltöttek ki. Az iskola pedagógusainak kiválasztása hólabda-módszerrel történt, majd kvalitatív interjút készítettem velük.

3.2.1. Az interjú vizsgálat

Az első interjút az iskola igazgatóhelyettesével készítettem. 29 éves szakmai tapasztalattal rendelkezik, aki töretlen szeretettel és tisztelettel beszélt a pálya szépségeiről és nehézségeiről. Később ő segített a további pedagógusok kiválasztásában is. Az iskola 10 pedagógusával készítettem interjút. Közülük 8 rendelkezett konkrét pályaválasztási tapasztalattal, 2 fő pedig alsós tanító, akik minden évben részt vesznek a pályaaorientációs napon. Az interjút adó pedagógusok közül jelenleg 3 fő dolgozik alsóban és 7 fő felsőben. Nemek szerinti megoszlásban 6 fő nő és 4 fő férfi volt a megkérdezettek között.

10 interjúkérdést tettem fel, melyek egy részében a pedagógusok és az iskola vezetés közötti pályaaorientációval kapcsolatos információ és segítség nyújtás elméleti és gyakorlati tapasztalatait vizsgáltam. Egy másik részében a gyermekek és szüleik ezzel kapcsolatos tapasztalatait boncolgattam a pedagógus tapasztalatából. Valamint további fejlesztésekre és ötletekre is kitértünk.

3.2.2. A kérdőíves vizsgálat

A kérdőíves vizsgálathoz a Google űrlapszerkesztő programját használtam, melynek linkjét elektronikus üzenetben, Facebook megosztással és az iskola segítségével küldtem szét. A kérdőív kitöltése anonim és önkéntes volt. Összesen 20 kérdést tettem fel, a tanári interjú mintájára hasonló kérdéskört vizsgáltam. Vagyis a diák pályaválasztási tapasztalata, a szülők

iskolai végzettsége és a gyermek továbbtanulási szándéka közötti összefüggést. Továbbá kitértem a gyermekek saját jövőjük megítélésére és hozzáállására, a pályaválasztás, a végzettség megszerzése és a munkaerő-piacra való belépés tekintetében.

A kérdőívek 60%-a kiküldést követő egy héten belül kitöltésre került. A maradék 40%-ék beérkezésére további 2 hónapra volt szükség. Összesen 81 kérdőív érkezett be, mely a vizsgálathoz szükséges mennyiséget elérte. Nehézséget jelentett a korlátozott korosztály, ugyanis csak 14 és 18 év közötti gyermekek tölthették ki a kérdőívet.

3.3. A vizsgálat helyszíne

Kutatómunkám Budapest 18. kerületében található Általános Iskolában zajlott. Korábban, nagyfiam, aki már 20 éves, ebben az iskolában tanult és kislányom, aki most kezdte az iskolát, is ebben az iskolában folytatja tanulmányait. Az iskola 1914-ben nyitotta meg kapuit, pestszentimre kertvárosának szívében. Az iskola befogadóképessége nem túl nagy, 270 fő. Ennek köszönhetően a gyermekek családiásabb környezetben tanulhatnak. Ebből ebben az évben 19 diák állt pályaválasztás előtt. A pedagógusok száma 23, valamint 4 fő áttanító 3 fő vendégtanár, valamint 6 fő pedagógiai asszisztens.

3.4. Az interjú vizsgálat eredményei

3.4.1. Pedagógusok összetétele

A megkérdezett pedagógusok életkora 38 és 62 éves kor közé tehető. Egyikőjük sem pályakezdő, közülük többen 30 év feletti tapasztalattal rendelkeznek az oktatás terén. A nemek arányát tekintve 6 fő nő és 4 fő férfi volt.

3.4.2. A Pályaorientációval kapcsolatos kérdések

Az első kérdés azt vizsgálta, hogy milyen minőségű és mennyiségű tájékoztatást és lehetőségeket nyújt az iskola a pedagógusoknak a pályaorientációval és a pályaválasztással kapcsolatban.

Rendkívül gazdag lehetőségeket kínál az iskola számukra. Ilyenek a külön megbeszélések, tájékoztatás az aktuális oktatásügyi jogszabályokról, egyéni tanácsadás lehetősége, pályaválasztási hét a pályaválasztás előtt állók számára, volt diákokat hívnak vissza tapasztalatuk megosztására, pszichológus, pályaválasztási tanácsadó, informatikai segítség, korábbi pedagógusi tapasztalatok megosztása olyan osztályfőnökökkel, akinek ez az első végzős osztálya. Tesztek kitöltése, tanulmányi kirándulások megszervezése, prospektusok beszerzése, specifikus szakmát választott diákok részére külön tájékoztatás, az oktatási

hivataltól beérkező összes információ továbbítása. Azonban a tantestület által előre egyeztetett programokon kívül a továbbiak megvalósulása már a pedagógus lelkiismeretes hozzáállására múlik. Elmondásuk szerint azonban, minden megtesznek annak érdekében, hogy a fent felsorolt lehetőségek közül minél több jusson el és ragadjon is meg a diákokban.

A második kérdés az első kérdés gyakorlatát vizsgálja. Kap-e a pedagógus pályorientációs továbbképzésre vagy tréningre lehetőséget és ez mennyire tudja hasznosítani a gyakorlatban. Milyen minőségű ismeretanyagot képes ezek után átadni a diákok számára. Vegyes tapasztalattal bírnak ebben a kérdésben. 7 pedagógus elegendőnek érzi a lehetőséget a továbbképzésre, azonban nem feltétlen tud élni vele. Volt, aki a gyerekeket és szüleiket biztatják arra, hogy minél szélesebb körben informálódjanak a munkaerő-piac aktualitásiról és ezzel a kérdéskörrel, inkább otthon beszéljenek elmélyültebben. Felmerült olyan válasz is, aki bár fontosnak ítéli meg a továbbképzés lehetőségét, azonban értékesebbnek tartja az egyén ismeretét. Azt, hogy minél inkább tisztában legyenek az adott diák képességeivel, elképzeléseivel és családi hátterével és egyénileg kezeljenek minden diákot. A maradék két pedagógus, úgy fogalmazott, hogy nincs ilyen képzésről tudomásuk, de nagy szükségét éreznék. Sajnos egy pedagógus még soknak is tartja az információt és nehezen igazodik ki rajta. Ami rendkívül pozitív visszajelzés, hogy a pedagógusok döntő többsége proaktív módon igyekszik a kapott információkon kívül, maga is tájékozódni az aktualitásokról. Többségük kiemelte, hogy a lehetőségeikhez mérten igyekeznek a gyermekek sorsát szívükön viselni és támogatni őket ebben az időszakban. Többen megemlítették a Fővárosi Pedagógia Szakszolgálat pályaválasztási szaktanácsadásának hasznosságát is.

A harmadik kérdés vizsgálata hipotézisem szempontjából is érdekes. Arra irányul, hogy mennyire érzi a pedagógus az adminisztratív terheket olyan fokúnak, ami már a veszélyezteti a megfelelő minőségi tájékoztatást a pályaválasztásban. A válaszok javarésze kétélű. Vagyis soknak ítélik meg az adminisztrációt, de egyöntetűen úgy nyilatkoznak, hogy az semmilyen formában nem gátolhatja a minőségi tájékoztatást. Többen úgy fogalmaznak, hogy az elvár adminisztratív terhek nincsenek és nem is lehetnek negatív hatással a pályaválasztásra, azonban más területektől értékes időt von meg. Itt ismét többen úgy fogalmaztak, hogy a pedagógus szakma nem munka, hanem hivatás, így inkább a pályaválasztás leterhelt időszakában saját idejüket is beáldozzák annak érdekében, hogy minden diák és szülő elégedett legyen. Az alábbi ábrán a tanárok gondolatást idézem

„Az adminisztrációs terhek egyre nagyobbak, de ez nincs ráhatással a továbbtanulásra. A pályaválasztási feladatokat ugyanolyan körültekintéssel és alapossggal végezzük, mint a kevésbé terhelt időszakokban.”

„Nem. A továbbtanulás folyamata, adminisztratív teendői kötelezőek és a legfontosabbak. El kell fogadni, hogy az átlagos adminisztrációs mellé ez „betársul” egy 8. évfolyam osztályfőnöki feladatához.”

„Nem jut kevesebb idő! Osztályfőnökként vállaljuk, hogy ezt a feladatot is elvégezzük. Tudjuk, hogy ez a gyerekek jövőjét jelentheti, ezért a tájékoztatást a legnagyobb körültekintéssel végezzük.”

„Az adminisztratív munkafolyamatok miatt jóval kevesebb idő jut mindenre. A továbbtanulás fontossága azonban nem sérülhet, hiszen ez egy fontos pont a gyerekek, családok életében.”

„Igen, azzal a megjegyzésével, hogy a lelkiismeretes kolléga a saját szabadidejét áldozza be azért, hogy a diákok érdeke ne sérüljön, illetve a munkáltató felé elvégezze a kívánt munkát! A pedagógusra magára nem jut idő!”

7. ábra A Pedagógusok gondolatai.

Forrás: saját szerkesztés

A negyedik kérdésben azt vizsgáltam, hogy ezek az adminisztratív terhek és szabályok mennyi teret engednek a pedagógusok szakmai szabadságának. A 10 megkérdezett pedagógusból 7 érzi, hogy emiatt kevésbé motiváltak. Többen kiemelik, hogy a tanári munka nem irodai munka és fontos, hogy ne is váljon azzá, ugyanis annak kárát a gyermekek látják. Ezt azonban általánoságban fogalmazták meg. A továbbtanulással kapcsolatban kiemelték, hogy ezek a szabályok és terhek nem lehetnek akadályozó tényezők, ugyanis az a tanár, aki vállalja, hogy egy osztály főnöke legyen, azzal együtt plusz munkát is vállal és az nem érhet véget a munkaidővel.

A következő kérdés arra irányult, hogy mennyire értenek egyet a tanárok azzal, hogy a pályaorientáció a felső tagozatban önálló tantárgyként jelenne meg a jövőben. Ez ismét megosztotta a pedagógusok véleményét. Néhányan úgy vélik, hogy így is elég teher van már a gyermekek vállán és egy újabb tantárgyat bevezetni a már meglévők terhére nem lenne szerencsés. Úgy gondolják, hogy ezeket megvalósítani továbbra is a pályaorientációs napokon és az osztályfőnöki órán kell megoldani. Volt olyan, aki egyetért, de úgy véli, erre a középiskolában kellene sort keríteni, azt is 16 éves kortól. Azt is megemlítették, hogy ezt abban az esetben támogatnák csak, ha az a szülőkre sem helyezne további anyagi terhet. Mások úgy látják, hogy nagy volumenű dolgokat például üzemlátogatás, heti egy óra pályaorientációs alkalommal nem lehet megvalósítani, az oda és visszajutás is problémás lenne, pedig ez kifejezetten érdekelné a gyermekeket. Összességében a felvetést az összes pedagógus pozitívan

ítéli meg, de úgy érzik ez már nem illeszthető bele a jelenlegi tantervbe, mert az, már így is maximálisan túlfeszített és fárasztó a gyermekeknek.

A következő kérdésben arra kerestem a választ, hogy mennyi idő jut a gyermekek pályaválasztással kapcsolatos tájékoztatására és ez mennyire bizonyul elegendőnek. A legtöbben az osztályfőnöki órát és a szakórákon történő tájékoztatást emelték ki. Ezen felül, szinte minden alkalmat igyekeznek megragadni, még olykor a szüneteket is, hogy minél többet beszélgethessenek a diákokkal. Sok esetben egyéni beszélgetéseket is alkalmaznak, melyeket nagyon hatékonynak tartanak, főleg abban az esetben, amikor ezt a diák kezdeményezi. A tapasztalat az, hogy bár a közösségi nevelés tanórán már ötödik osztálytól foglalkoznak a témával, azonban ez csak a nyolcadikos diákok érdeklő igazán, viszont akkor már pánikszzerűen foglalkoznak a témával. Volt pedagógus, aki konkrét óraszámot mondott ezzel kapcsolatban. Miszerint 5. és 6. osztályban 10-10 óra, 7. és 8. osztályban 12 óra. Ezen felül van az pályaaorientációs nap és végeleáthatatlan idő, amit a pedagógus privát idejéből erre szán. Fontos megemlíteni itt, hogy a gyerekeken kívül a szülőket is tájékoztatják. A szülői értekezleten általánosságban történik a tájékoztatás, határidők, szabályok. A fogadóórán azonban az adott gyermekkel foglalkoznak csak. Ezen felül amennyiben a szülőknél további merül fel, akkor arra külön alkalmat kerít a pedagógus. Egyetlen pedagógus nyilatkozott úgy, hogy ezeket az alkalmakat kevésnek ítéli meg és sokkal erőteljesebben kellene súlykolni a pályaválasztás fontosságát.

3.4.3. A család és az iskola kapcsolata a pedagógusok szemével

Az ötödik kérdés kapcsán az érdekelt, hogy mik a tapasztalatok a szülők és gyerekek szemszögéből a kapott információk terén, mennyire elégedettek azokkal. A kapott válaszok tekintetében itt éreztem a pedagógusok részéről egy felelősség megosztást, elsősorban a pedagógus és szülők között. A pedagógusok több mint fele, elegendőnek tartja az átadott információt, viszont úgy érzik, hogy a szülők nem foglalkoznak eleget a pályaválasztással és nem fektetnek túl nagy hangsúlyt a kérdésre. A gyerekek java része pedig ezt a mintát követve szintén hasonlóan érez és cselekszik. Több pedagógus úgy nyilatkozott, hogy egy bizonyos fokon túl már a szülő felelőssége, hogy mit kezd a kapott információkkal és tanácsokkal. A másik jellemző hiba, hogy a szülő a realitástól elrugaskodottan ítéli meg gyermekeik képességeit és sokkal gyengébb vagy erősebb iskolákat jelöl meg, mint gyermeke tanulmányi eredményei azt indokolnák. Bármelyiket is választják, a végeredmény, hogy a gyermek nagy valószínűséggel nem fogja jól érezni magát az adott iskolában, mert vagy unatkozni fog vagy egyfolytában alul teljesít, ami igen nyomasztóvá válhat számára. Több pedagógus azt is vázolja,

hogy a szülőknek van lehetőségük aktívan is részt venni a pályaeorientációban. Erre kiváló lehetőség az iskola honlapján található információk, nyílt napra mehetnek gyermekeikkel, ahol első kézből tapasztalhatják meg egy esélyes intézmény atmoszféráját, ami sokat segíthet szűkíteni az iskolák körét.

A következő miszerint, mennyire érez a gyermekek és szülők részéről bizonytalanságot a választás pillanatában kérdésre, 10-ből 9-en teljesen mértékben egyetértenek, azonban nem a tájékoztatás minősége okán. Elmondásuk alapján sok gyermek nem maga dönt, hanem a szülők döntenek helyette, ahol a gyermek dönt, ott sok gyakori, hogy éppen aktuális információ vagy érzés alapján döntenek. Ilyen a „barátnőm is oda jelentkezett, végül is tetszik. Vagy a „családban mindenki fodrász, én is az leszek”, de valójában semmi kézügyessége, kreativitása nincs hozzá. Az is megemlítésre került a pedagógusok részéről, hogy nagy problémát jelent, hogy ebben a korban, főleg a mostani generáció, 0 jövőképpel rendelkeznek. A diákok körében van, olyan típus is, akit folyamatosan aggaszt a jövője, már az is aggasztja, hogy nincs a jövőről elképzelése vagy bár alaposan végiggondolta választását a döntés után is bizonytalan marad. Abban az esetben, amikor nagyfokú a bizonytalanság, a pedagógusok javaslata a középiskola, így marad pár évük, hogy pályaválasztási értettségük, önismeretük tovább fejlődjön.

A kilencedik kérdés arra irányult, hogy miként ítéli meg a gyermekek a pályaválasztás fontosságát és mivel lehetne érdeklődésüket még inkább felkelteni. Itt nagyon egymástól eltérő válaszokat kaptam. Egyik tanár a családi értékrendjét emelte ki, mely szerint a család megfelelő támogatása és hozzáállása nagymértékben segíti a gyermeket a döntésben és emiatt fontossá is válik a pályaválasztás számára. Egy másik tanár tapasztalata, hogy 8. osztályban a diákok a központi felvételire szorongnak rá és mindent ettől tesznek függővé, ez blokkolja a jövőképeket és csak az adott feladatra fókuszálnak. A következő tanár úgy fogalmazott, hogy egyáltalán nincsenek tisztában ennek súlyával, nincs fogalmuk a szakmákról és a munkaerőpiacról sem. Életszerűbb tájékoztatást javasol. Volt pedagógus, aki szintén a szülői mintát említette meg vagy éppen a baráti kör ráhatását. A gyerekek javarésze a pályaválasztást egy kötelező döntési procedúrának gondolja. Egy másik tanár véleménye, hogy a diákok számára a pályaválasztás akkor válik fontossá, ha azt képesek összekapcsolni a tanulással elért tudással és az abban rejlő érvényesülési lehetőséggel mely szintén befolyásolja a megélhetést és életszínvonalat. Van, aki a mai megváltozott világot teszi felelőssé a gyermekek tanulási motivációjának csökkenéséért. Megoldásként úgy fogalmaz, hogy gyakorlati oktatást lenne szükséges alkalmazni. A háztartási ismeretek, a pénzkezelést, olyan helyzeteket teremtve, melyek a mindennapokban előfordulnak. Ezzel világossá válhatna a számukra, hogy bizonyos

mennyiségű pénzért, mennyi erőfeszítést kell tenni. A mai diákok fejében ez a kérdéskör nem tisztázott, minél kevesebb tanulással, könnyű munkával szeretnének jól kereső állást betölteni. Ebben az esetben a pedagógus a megoldást a társadalom gondolkodás módjának megváltoztatásában látja. Olyan válasz is volt, hogy ez a korosztály még nem képes ennek döntésnek a jelentőségét felfogni és ezért nem is feltétlen okolható. Összességben elmondható, hogy erre a kérdésre érkeztek a legkülönbözőbb válaszok.

3.4.4. Fejlesztési ötletek, észrevételek

Az utolsó kérdés foglalkozott azzal, hogy a pedagógusoknak milyen javaslataik vannak annak érdekében, hogy mind a gyermekek, mind a szülők részére megkönnyítsék a pályaválasztást. A pedagógusok mindegyike egyetértett abban, hogy a legnagyobb hangsúly az időn van. Már az ötödik osztálytól ajánlják mélyebben foglalkozni a témával. Van, aki ezt iskola szinten oldaná meg, több pályaaorientációs alkalmat javasol a felső évfolyamban, van aki viszont a szülő szinten. Több családi beszélgetést ajánl, rákérdezni a gyermek vágyaira, azokat összhangba hozni a realitással. A szülők vonják be a gyermekeket a családi élet szervezésébe, a munkamegosztásba legyenek felelősséggel bizonyos dolgokért. Több magán úton kezdeményezett pályaválasztási tanácsadóval folytatott beszélgetést, ahová a szülő kíséri el a gyermeket. Javaslát érkezett arra is, hogy a középiskolai rendszerben legyen átjárhatóság. Nagyon fontosnak ítélik meg a kompetenciák fejlesztését, azonban erre nem csak a tantermekben, hanem "terepen" is szükség lenne. Sokkal több szakmákat bemutató tematikus alkalmakat javasolnak. Minden évben ajánlás történik a családoknak SzakMÁzz pályaválasztási kiállításra, de tapasztalatok alapján, inkább a kiválasztott iskolák nyílt napjaira szoktak ellátogatni a családok. Javasolták még egy pályaaorientációs felelős megjelölését, aki összefoglalja és követi az aktualitásokat, kifejezetten ebben a témában. Nem csak a tanári kart, hanem a szülőknek is támogatja. Rámutat a különbségekre a képzést nyújtó intézmények között. Jelenleg az első pályaválasztással kapcsolatos szülői tájékoztatás 7. osztályban, de csak érintőlegesen történik. Javaslát, hogy ekkor már sokkal többet és mélyebben lenne érdemes foglalkozni a témával. Több pedagógus említette, hogy nagyon szívesen szerezne ezzel kapcsolatos szakirányú végzettséget is és jövőbeli tervei között szerepel.

3.5. A kérdőíves vizsgálat eredményei

3.5.1. Gyermekek összetétele

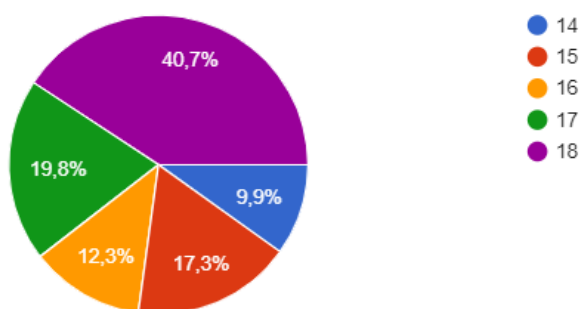
A kérdőív összesen 20 kérdésből állt, melyhez a Google űrlapszerkesztő programját használtam. A 14 és 18 év közötti diákokat vizsgáltam. Összesen 81 kérdőív érkezett be.

Az első kérdés a gyermekek nemi arányát vizsgálta. A válaszadók 74,1%-a nő a maradék 25,9% férfi.

A második kérdés a gyermekek korát vizsgálta. A válaszadók 40,7% 18 éves, a második legnagyobb arány a 17 évesek voltak 19,8%-al.

2. Az Ön életkora:

81 válasz

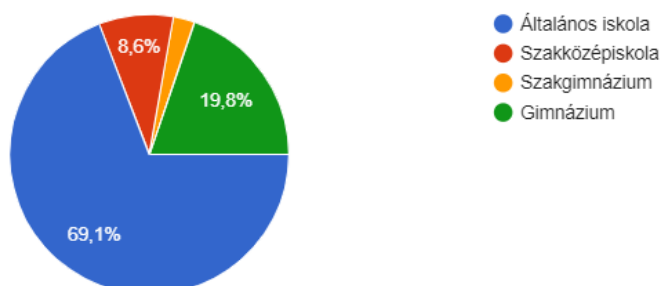
8. ábra . A válaszadók kori összetétele.

Forrás: Google űrlapszerkesztő, saját forrás

A harmadik kérdésben a válaszadók jelenlegi iskolai végzettségét vizsgáltam. A legnagyobb arányban, nem meglepő módon az Általános iskola áll. A megkérdezettek javarésze még tanul, de néhányan, már rendelkeznek ennél magasabb végzettséggel.

3. Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

81 válasz

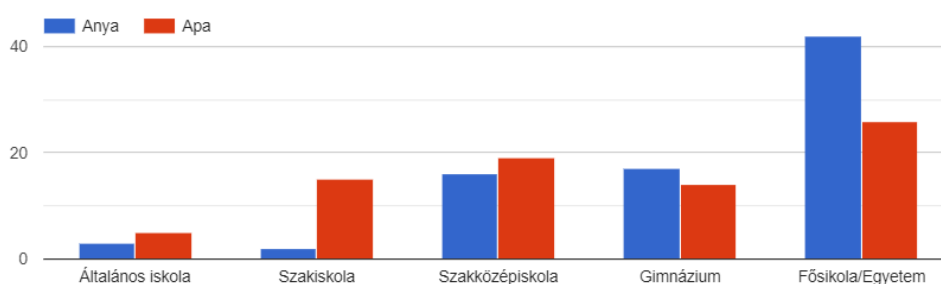
9. ábra A megkérdezettek aránya iskolai végzettségük szerint.

Forrás: Google űrlapszerkesztő, saját forrás

A következő kérdésben a gyermekek iskolai végzettségével kapcsolat céljaikat vizsgáltam. Az első kérdés, mely nem egy jelenlegi állapotot, hanem egy célt vizsgál. A választandók nagyon magas arányban, 70,4%-ban a főiskola/egyetem végzettséget jelöltek meg. Ez azt mutatja, hogy a megkérdezett diákok motiváltak, vannak céljaik és jövőképük, ami igen pozitív eredmény. Természetesen ebből nem mindenki lesz képes ezt megvalósítani, azonban mindig nagyon érdemes álmodni.

A negyedik kérdés azt vizsgálta, hogy milyen iskolai végzettsége van a szülőknek. Nagyon magas arányban voltak a diplomás szülők 42 fő anya és 26 fő apa. Így a fenti részben olvasható felsőfokú végzettségű cél és szülők végzettsége között szoros összefüggés figyelhető meg. A tapasztalat is az, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkező szülő, gyermekének is hasonló életutat szán.

5. Mi a szülei legmagasabb iskolai végzettsége?

10. ábra A szülők legmagasabb iskolai végzettsége.

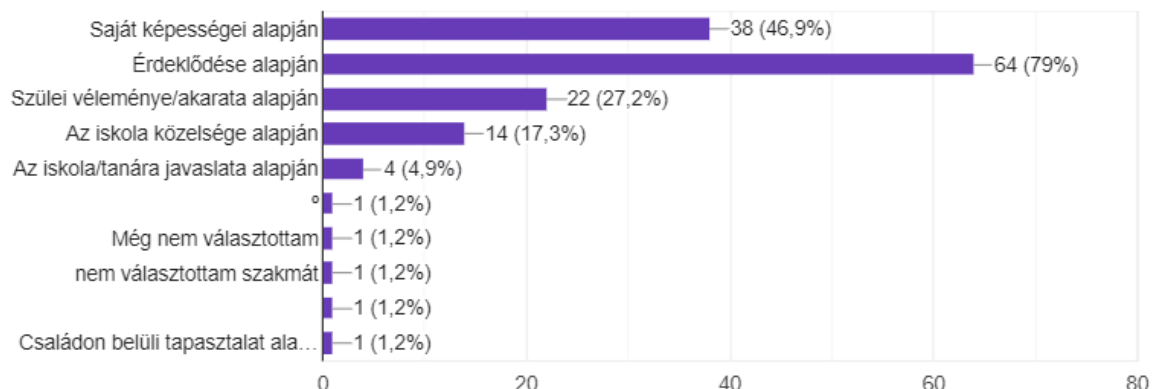
Forrás: Google űrlap, saját forrás

3.5.2. Pályaorientáció az iskolában, gyermek tapasztalatok

A hatodik kérdés arra vonatkozott, hogy mi alapján választott szakmát. Összesen 6 lehetőség közül lehetett választani. A megkérdezettek közül 64 fő az érdeklődés jelölte be, a második legnagyobb arányban a saját képesség figyelembevétele lehetőséget 38 fő választotta. A szülők véleménye / akarata alapján választ, 22-en jelölték. Az iskola közelsége is jelentős mennyiségű választ hozott 14 főt és mindösszesen 4 diák döntött a tanár javaslata mellett.

6. Pályaválasztáskor On mi alapján választott szakmát?

81 válasz

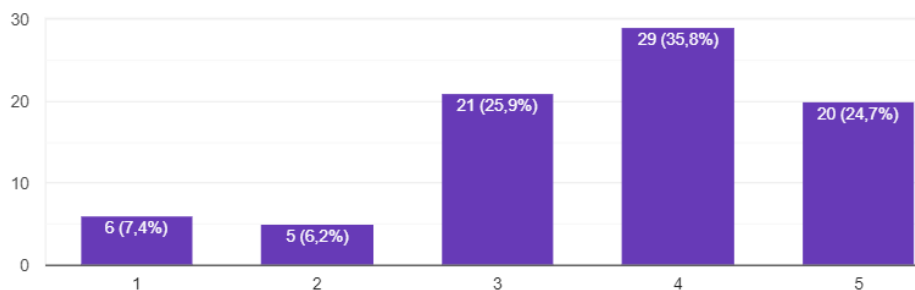
11. ábra A pályaválasztás szempontjai.

Forrás: Google űrlap, saját forrás

A következő kérdés kifejezetten az iskola pályaválasztással kapcsolatos tájékoztatás minőségére kérdez rá. Itt lehet párhuzamot vonni a pedagógus által adott és a diákok által adott válaszok között. Itt osztályozni lehetett 1-5-ig ahol az egy "nem kaptam tájékoztatást az 5 a „Magas szintű tájékoztatást kaptam. A legtöbben, 29-en a 4 kategóriát választották ezt követi 21 fővel a 3-as szint, majd 20 fővel az 5-ös. Öröndetes, hogy mindösszesen csak 6 diák jelölte meg, hogy semmi tájékoztatást nem kapott, ez ugyanakkor elgondolkodtató is.

7. Milyen minőségű tájékoztatást kapott a továbbtanulással kapcsolatban az általános iskolától?

81 válasz

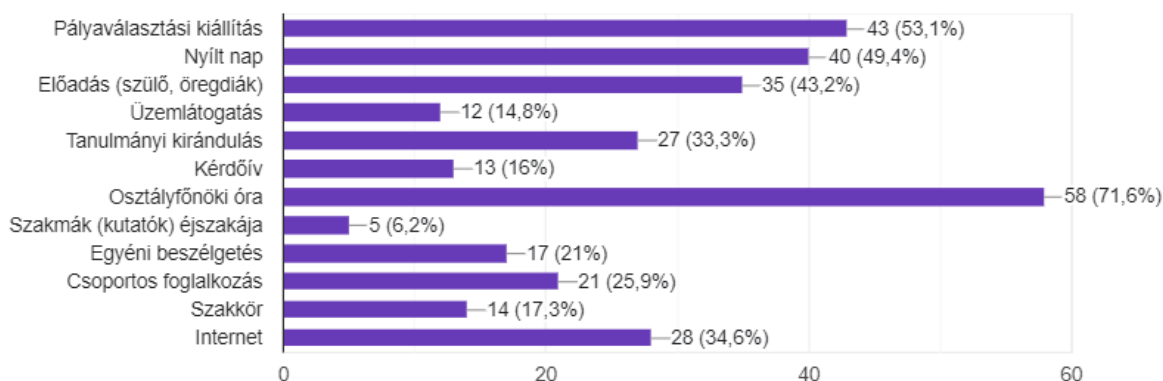
12. ábra . Az Általános iskolától kapott tájékoztatás minősége a továbbtanulással kapcsolatban.

Forrás: Google űrlap, saját forrás

A nyolcadik kérdésben arra kerestem a választ, hogy milyen pályaválasztással kapcsolatos eseményt szervezett meg az Általános iskola. Összesen 12 lehetőséget jelöltem meg. A válaszadók a legmagasabb arányban, összesen 71,6%-a az osztályfőnöki órát jelölte meg. A következő 53,1%-ban a pályaválasztási kiállítás került megjelölésre. Ezt követi 49,4%-al az Iskolák nyílt napja, melyre a 8-os diákoknak 2 alkalommal van lehetőségük igazolás ellenében ellátogatni. Persze több alkalommal is mehetnek, de az már szülői igazolással szükséges igazolni. Mivel több diákkal is beszélgettem. Itt többen megemlítették, hogy nem csak kevés ez az alkalom, de sajnos a nyílt napokat sokszor ugyanazon napon tartják az iskolák így lehetetlen egy évben eljutni mindre, ami érdekes lehet. Szintén sokan jelölték meg az Internet adta tájékozódás lehetőségét összesen 28-an, valamint többen jutottak el tanulmányi kirándulásra, összesen 27-en. Többen egyéb alkalmakat is megjelöltek, melynek arányát az alábbi ábra szemlélteti.

8. Az alábbiak közül melyeket szervezte meg az általános iskola (több válasz is megjelölhető)?

81 válasz

13. ábra Lehetőségek, melyeket az Általános iskola kínált.

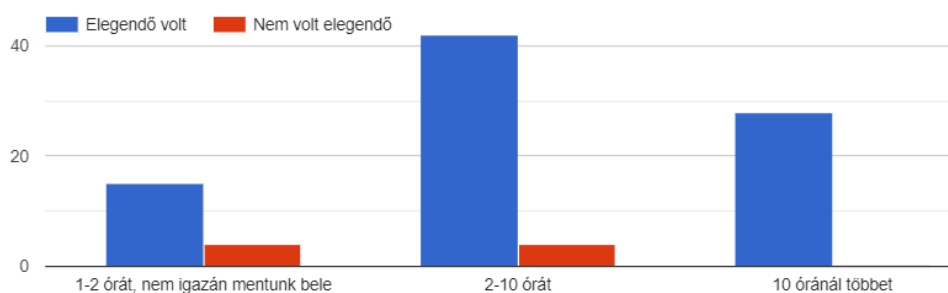
Forrás: Google űrlap, saját forrás

A következő kérdéssel az igyekeztem vizsgálni, hogy ezek a lehetőségek mennyire segítettek a pályaválasztást. 1-5-ig skálán lehetett értékelni, ahol az 1 "egyáltalán nem" és az 5 "maximálisan segítettek döntésemet". Kicsit most megfordítva a kiértékelést, összesen 5 válaszadó úgy ítélte meg, hogy ezek a lehet egyáltalán nem segítettek döntését vagy éppen szegényes felhozatalban kínálta az iskola. Sajnos itt az 1 fő is soka lett volna. 17 fő úgy érzi, hogy minimálisan támogatták ezekkel a lehetőségekkel. 22 fő közepszerűnek minősítette. A legnagyobb arányban 4-es értékkel jelölték hasznosságukat, összesen 27 gondolták így. 10

ember viszont maximálisan elégedett volt az iskola kínálta lehetőségekkel és ezek kiváló segítséget nyújtottak a döntéshozatalban.

A 10. kérdés a megkérdezett gyermekek és szüleik pályaválasztással kapcsolatos beszélgetéseik idejét és annak eredményességét vizsgálja. A válaszadókból 42-en 2-10 órát foglalkoztak otthon a szülőkkel kifejezetten a témát boncolgatva és ezt elegendőnek ítélték meg. 4 fő válaszadó is ugyanennyit fordított rá, de kevésnek érezte. 28 fő 10 óránál is többet fordított erre és elegendőnek is érezte. 15-en csak 1-2 órát beszélgettek erről, de számukra ez is elegendő volt.

10. Kérem, határozza meg, hogy szüleivel, hány órát fordítottak összességében arra, hogy átbeszéljék a pályaválasztást és annak fontosságát? Kérem, egy választ jelöljön meg!

14. ábra Szülő-gyermek beszélgetések a pályaválasztással kapcsolatban és annak eredményessége

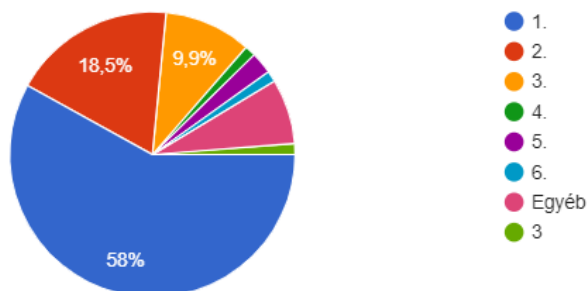
Forrás: Google űrlap, saját forrás

A következő kérdésben arra kaphatunk választ, hogy a megkérdezettek végül melyik intézménybe jutottak be. Vagyis mennyire volt eredményes az iskola, a szülő és nem utolsó sorban a diák pályaválasztással kapcsolatos időtöltése. Nagyon jó arány született annak tekintetében, hogy közel 73% abban az iskolában tanulhat tovább, ahol szeretett volna. 15% a szülők által javasolt iskolába került be. A maradék 12% egyéb lehetőségeket jelölt meg. Köztük az "ahová felvettek" és a "nem sikerült az 1. helyre" válaszok érkeztek.

A 12. kérdés a ranghelyi sorrendet vizsgálja, mely arra is választ adhat, hogy mennyire voltak a diákok elképzelései reálisak. Itt azért már nagyobb szórás látható az arányokban. Magasan 58%-al vezet azok aránya, akik a lista első helyére sikerült bekerülniük. 18,5 % a második helyre jutott be. Közel 10% pedig a 3. helyre. Sajnos a maradék cca 12 % ennél rosszabb ranghelye került be. Összeségében azonban kijelenthető, hogy ezek az arányok kifejezetten pozitív eredményt hoztak.

12. A rangsor hányadik intézményébe sikerült bejutni?

81 válasz

15. ábra Ranghely eredmény

Forrás: Google űrlap, saját forrás

Ebben a témakörben az utolsó kérdés, mely az interjúkérdések között is szerepelt, hogy mennyire éreznék hatékonnak azt, ha az 5. osztálytól a pályaeorientáció önálló tantárgyként jelenne meg. A diákok 80%-a teljes mértékben egyetért egy ilyen típusú óra bevezetésében

3.5.3. A gyermek jövőképe

Ebben a kérdéskörben azt vizsgáltam, hogy a gyermekek hogyan állnak jövőjükhöz. Mennyire világos számukra a pályaválasztás fontossága, hogy mennyire érzik, a munkavállalást kötelezőnek vagy már hozzákapsolják az öröm fogalmát is. Tisztában vannak azzal, hogy bármikor válhatnak szakmát vagy tanulhatnak új dolgokat.

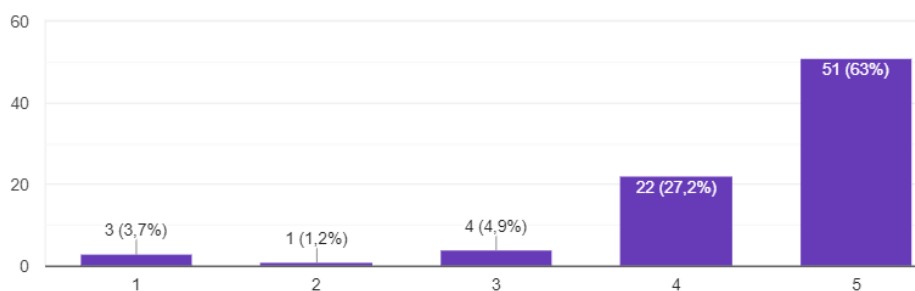
A 14. kérdésben arra kerestem a választ, hogy a megkérdezettek mennyire érzik a pályamódosítást nehézkes procedúrának. 1-5 skálán lehetett értékelni, ahol az 1 "egyáltalán nem értek egyet" és az 5 "teljesen egyetértek". A válaszadók több mint fele 51,9%-a teljesmértéken egyetért. 25,9 % kis nehézséget lát ennek megvalósításában, 4-es értéket adtak. 18,5% a közepesen nehéz kategóriának érzi a pályamódosítást.

A következő kérdés azt vizsgálta, hogy mennyire érzik annak szükségességét, hogy a választott szakma ne csak érdekeljen, de a munka elvégzéséhez szükséges képességekkel is rendelkezünk, és ugyanez igaz fordítva is. Ismét 1-5 skálán lehetett választ jelölni, ahol az 1 "egyáltalán nem értek egyet" és az 5 "teljesen egyetértek". A válaszadók 63% úgy véli, hogy

ezek elengedhetetlenek, hogy jól végezzük munkánkat és 5 értéket adtak, 27% pedig 4 –t. A maradék 10% a 3, 2, 1 érték között oszlottak el. Összességében kijelenthető, hogy a megkérdezett diákok jól látják, ennek fontosságát.

15. Pályaválasztásnál és munkavállalásnál fontos saját képességeink és érdeklődésünk ismerete.

81 válasz

16. ábra Képesség és érdeklődés fontossága munkavállalásnál.

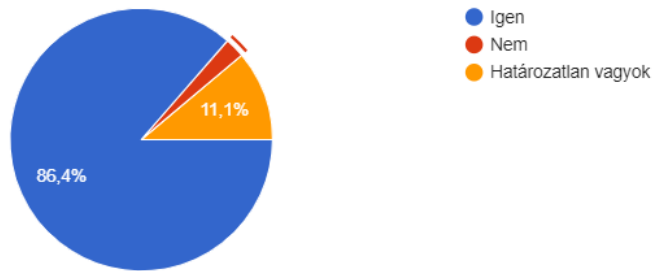
Forrás: Google űrlap, saját forrás

A 16. kérdés arra irányult, hogy mennyire érzi fontosnak azt, hogy a munkavégzéshez öröm is társuljon. A vizsgált célcsoport 52%-a teljesen egyetért ennek fontosságával, 32% szintén fontosnak véli, azonban csak 4 értéket adott, 12%-pedig 3-as értékkel jelölte ennek fontosságát. Mindösszesen 1 fő gondolta úgy, hogy ez egyáltalán nem lényeges szempont. A kapott válaszok aránya is azt mutatja, hogy a gyermekek is fontosnak látják, hogy a munka ne egy szükséges elvégzendő feladat legyen, hanem örömforrás is. Ezek az örömök egyénenként eltérő.

A következő kérdésnél arra voltam kíváncsi, hogy mennyire hisz magukban ez a korosztály, mennyire érzik úgy, hogy befolyással lehetnek karrierútjukra. 3 opciót lehetett megjelölni. A válaszadók 86% úgy érzi, hogy saját maguk alakíthatják munka szempontjából sorsukat. 2,5% úgy érzi nincsenek ráhatással 11% határozatlan ebben a kérdésben. Az alábbi ábra szemlélteti a válaszokat.

17. Hiszem, hogy magam is befolyásolhatom karrierem alakulását?

81 válasz

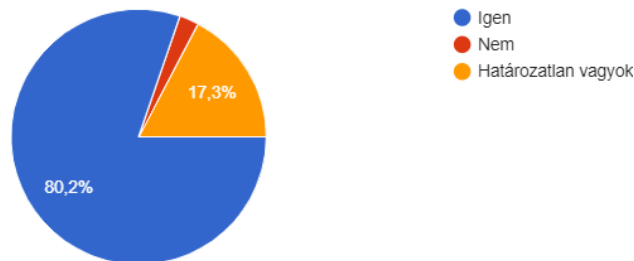
17. ábra Karrierút

Forrás: Google űrlap, saját forrás

A 18. kérdésben arra kerestem a választ, hogy a vizsgált célcsoport mennyire érzi annak valószínűségét, hogy a szakma megszerzését követően el is tudnak majd helyezkedni abban. 80,2% pozitívan ítéli meg ennek lehetőségét viszont 17,3% kételkedik ebben, a maradék bizonytalan ebben a kérdésben.

18. Bízom abban, hogy a választott szakmámban el tudok majd helyezkedni.

81 válasz

18. ábra A választott szakmában való elhelyezkedés megítélése

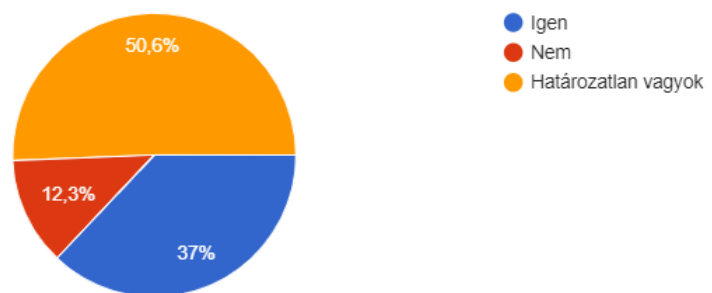
Forrás: Google űrlap, saját forrás

A következő kérdésben a pályamódosításhoz való hozzáállás vizsgáltam. A válaszadók mennyire érzik ezt bonyolultnak, mennyire tartanak szükség esetén belevágni. Itt is 3 lehetőség közül lehetett választani. Itt azonban már megoszlottak a válaszok. Összesen 41 fő nem tart attól, hogy élete során pályát módosítson. 11 fő ettől teljesen elzárkózik. 31 fő határozatlan a kérdésben. Ez talán azzal magyarázható, mert ez a korosztály már legalább 8, de akár 12 éve is elsősorban a tanulással tölti napjait, és emiatt könnyen belefásult lehet.

A 20. egyben utolsó kérdés nagyban eltér a többitől. A generációk vizsgálatánál kimutatták, hogy a Z generáció kevésbé lojális a munkaadója irányába és kevésbé motiválhatók. Számukra elsősorban az önmegvalósítás a fontos. Az eredmény olyan szempontból meglepő, hogy 41 fő határozatlan abban önmegvalósító vagy lojális inkább. 30 fő lojalitással szemben az önmegvalósítást választotta. 10 fő pedig inkább munkaadóval szembeni lojalitást tartja fontosnak.

20. Eddigi munkatapasztalatom során az önmegvalósítást fontosabbnak ítélem meg a munkahelyemmel szembeni lojalitásnál.

81 válasz

19. ábra Önmegvalósítás vagy lojalitás?

Forrás: Google űrlap, saját forrás

4. Következtetések, javaslatok

4.1. A hipotézisek értékelése

A vizsgálatban kapott válaszokból kiderül, hogy a pedagógusok adminisztratív terhei az elmúlt években bár folyamatosan nőttek, ezek nem veszélyeztethetik a pályaválasztás minőségét. Azonban ezek a munkafolyamatok más fontos területektől vonnak el értékes időt. Több pedagógus is arról számolt be, hogy a központi felvételre való felkészülés, a gyermekekkel való külön beszélgetés és egyeztetés a szülőkkel olyan feszített időszak, melyet sok esetben csak úgy tudnak kivitelezni, ha saját szabadidőjüket is beáldozva segítik a gyerekeket és szüleiket. Rendkívül jó érzés volt azonban azt hallani, hogy az számukra legalább annyira fontos, hogy az általuk tanított gyermekek sorsa és, hogy olyan iskolába menjenek, ami azonos képességeikkel és érdeklődésükkel.

Az első hipotézisem, eredménye mely szerint - *Feltételezem, hogy az Általános Iskolai pedagógusokra nehezedő adminisztratív terhek, valamint oktatásügyi szabályok betartása rengeteg időt von el tőlük, melynek következményképp sem a gyermekek, sem szüleik nem kapnak elegendő információt a továbbtanulással kapcsolatban, mely segítené őket a döntéshozatalban.* - **Nem nyert igazolást.**

A pedagógusokkal készített interjú során azt is vizsgáltam, hogy milyen továbbképzési lehetőségeket, tréningeket biztosít az iskola a pályaeorientáció kapcsán. Illetve mennyire érzik ennek szükségességét. A pedagógusok java része szívesen venne részt egy irányú képzésben és az iskola is támogatja őket ebben, csak hogy erre, időhiján nem igazán jut lehetőségük. Azonban a tanárok időkapacitásuktól függően, önszorgalomból igyekeznek foglalkozni a témával. Az is jellemző, hogy egy pályaválasztásban gyakorlott kolléga osztja meg tapasztalatait, ebben a kérdésben és az iskolába meghívott tanácsadók által tartott órákon is új ismeretekkel gazdagodnak. Ezek igyekeznek használni a pályaválasztás során. A tanárok tapasztalat összességében az, hogy hasznosnak ítélik meg az ilyen irányú képzéseket és szívesen részt is vennének, amennyiben ezt sikerülne a pedagógus munkához igazítani, de nem ijednek meg abban az esetben sem, ha mindezt autodidakta módon szükséges magukévá tenni.

A második hipotézisem, eredménye, mely szerint - *Feltételezem, hogy a pedagógusok képesek meghatározni azokat az ismereteket, attitűdöket, melyek birtokában egy sikeres pályaeorientáció jöhetne létre és hajlandóak is lennének továbbképzés keretében belül ezt elsajátítani.* – **Igazolást nyert.**

A diákok által kitöltött kérdőívek azt is vizsgálták, hogy mennyire elegendő az Általános iskolától kapott pályaválasztási tájékoztatás. Milyen egyéb lehetőséget ragadnak meg további információk megszerzésére, milyen forrásokat használnak. A megkérdezett gyerekek 14-18 közötti életkorúak voltak, összesen 81 válasz érkezett be, ebből a megkérdezettek 60%-a egy egytől ötig skálán, 4-es és 5-ös értékelést adott az Általános iskolától. Az információ forrás jelentős részét is az iskola biztosította a kapott válaszok alapján. Bár ezek hasznosságáról a vélemény már megoszlott. Ezen felül természetesen az iskolán kívül is informálódnak. Ilyen az internet, mely az egyik legkönnyebben és leggyorsabban elérhető forrás, de részt vesznek a nyílt napokon is és egyéb pályaválasztással kapcsolatos rendezvényeken is. A válaszadók több mint 70%-nak felsőfokú iskolai végzettség megszerzése a célja. Vizsgálva a szülők iskolai végzettségét, megfigyelhető, hogy a megkérdezett diákok szüleinek több mint 40%-a rendelkezik diplomával.

Harmadok hipotézisem, mely szerint - *Feltételezem, hogy a diákok nem kapnak elegendő információt az Általános Iskolától a pályaválasztással kapcsolatban, így azt kiegészíteni kényszerülnek. További információ források lehetnek a család és barátok véleménye és tanácsa, azonban itt szoros összefüggést feltételezek a tanácsot adó családtag, barát iskolai végzettsége és az általa javasolt továbbtanulási célszintje között.* - **Igazolást nyert.**

A diákok által kitöltött kérdőívek több kérdésével is azt vizsgáltam, hogyan ítélik meg jövőjüket munkaerő-piaci szempontból. Mennyire érzik annak valószínűségét, hogy a választott és elvégzett szakmában képesek lesznek könnyen elhelyezkedni. Mennyire lojálisak és mennyire hajlandóak életük során folyamatos új ismeretek szerzésére.

A megkérdezettek több mint 80% úgy gondolja, könnyedén helyezkedik el később a választott szakmában. Arra kérdésre, hogy mennyire riadnak vissza egy esetleges pályamódosítástól a válaszadók több mint 50%-a egyáltalán nem, 25%-a minimálisan tart ennek lehetőségétől. Arra hogy a lojalitás vagy az önmegvalósítás tartják fontosabbnak egy munkahelyen nagyon vegyes válaszok érkeztek. Több mint 50% határozatlan 37% azonban egyértelműen az önmegvalósítást helyezi előtérbe.

A kapott válaszok alapján a negyedik hipotézisem mely szerint - *Feltételezem, hogy jelenlegi középiskolás diákok pozitívan ítélik meg jövőjüket a választott pálya és az abban való elhelyezkedés között. Szükség esetén vagy igényük változásánál, nem ijednek meg a pályamódosítástól sem. Számukra az egész életen át tartó tanulás elgondolása, már sokkal*

egyértelműbb. Könnyedén fognak munkahelyet is váltani, mivel fontosabb számunkra az önmegvalósítás a lojalitásnál. – Igazolást nyert.

4.2. Javaslatok

Kutatómunkám során mind pedagógus, mind diák oldalról igyekeztem vizsgálni a pályaválasztási tapasztaltokat, mik azok a követelmények, amiknek szükséges megfelelniük, hogy minél magasabb szintű pályaválasztás jöhessen létre. Mik azok, melyek ennek megvalósulását negatívan befolyásolják. Ezen felül vizsgálatom arra is kitért, hogy az új generáció, hogyan méri fel helyzetét, mennyire áll pozitívan a munkaerő-piacra való belépéshez.

Pedagógusokra nehezedő adminisztratív terhek, abban a vonatkozásban igazolást nyert, hogy annak mennyisége miatt, kevesebb idő jut egyéb, amúgy fontos dolgokra, azonban ez a pályaválasztást semmilyen módon nem érinti hátrányosan. Véleményem szerint azonban ezt hosszú távon szükséges lenne kezelni. Erre megoldás lehet, egy, csak kifejezetten az adminisztrációval foglalkozó munkatárs alkalmazása az iskolákban. Több pedagógus panaszkodott arra, hogy ez a plusz teendő nem csak időt von el egyéb területekről, de motivációjukat is negatívan érinti.

Bár a pedagógusok igyekeznek önszorgalomból és tapasztalat útján fejleszteni magukat a pályaorientáció témakörben, de erre jobb megoldást kínál annak lehetősége, hogy ezt már a pedagógus graduális képzésbe beépítsék. Bár ennek kivitelezése jelenlegi képzési idő miatt nem igazán valósítható meg. Másik megoldás, hogy minden iskolában nem oktató szerepkörben, jelen lenne egy pályaválasztási tanácsadó. A leoptimálisabb megoldást a fent felsoroltak kombinációja nyújtaná. Sajnos azonban ilyen számú tanácsadó még nem áll rendelkezésre. Mindkét irányba szükséges lenne törekvéseket tenni, hogy ezek megvalósulhassanak. Ez nagymértékben növelné a sikeres pályaorientációt.

A diákok a pályaválasztás során a legtöbb segítséget és tájékoztatást az iskolától kapják, azonban az iskola a döntésük szempontjából, nem az első helyen áll. A kapott válaszok azt igazolják, hogy ezek nem elegendők. Minden esetben a diákok egyéb forrásokat is igénybe vesznek. Ami a legnagyobb problémát jelenti és ez a pedagógusokkal készített interjú során is megerősítést nyert, hogy túlkésőn kezdenek el foglalkozni a pályaválasztással. Sokszor még a döntés után is bizonytalanok döntésük helyességében. Megoldást nyújthat a fent említett, iskolában alkalmazott állandó tanácsadó, aki a felsőtől ösztönözi a gyermekeket az ebben való gondolkodásban. Nem csak a gyermekeket szükséges ebbe idejekorán bevonni, de a szülők

tájékoztatása, felkészítése is elengedhetetlen. Döntési szempontból a szülő, tanácsa, javaslata megelőzi az iskoláét. Természetesen fontos az is, hogy reális vágyakat fogalmazzunk meg. Illetve tisztában legyünk a vágy és az ahhoz szükséges tanulmányi eredmény között. Így ennek megfelelően törekedhetünk a tanulásban és érhetjük el vágyainkat.

A munkaerőpiacra belépő Z generáció, munkához való hozzáállása lényegesen eltér a korábbi generációktól. Digitálisan képzettek, szociálisan érzékenyek. Sokkal több rugalmasságot igényelnek az élet minden területén és ezekhez a változásokhoz a munkaerő-piacnak is szükséges felkészülni. Ez a generáció másképp dolgozza fel az információt, így azt apránként szükséges "adagolni" számukra. Ennek a nemzedéknek fontos, hogy olyan munkaadót találjon, ahol a cég szabályzatai és kultúrája támogatja a munkavállalók mentális egészségét, jóllétét és szakmai fejlődését. Ehhez összességében egy új stratégia kialakítása szükséges. Amennyiben erre a munkaerőpiac nem készül fel alaposan és nem alkalmazkodik, könnyen kizárhatja munkavállalói közül ezt a friss generációt.

5. Összefoglalás

Kutatásom témája a Pályaorientáció elmélete és gyakorlata volt. Az elmúlt években egyre többeket foglalkoztatott témává vált. Mára már nem csak a pályaválasztáshoz kapcsolódik és elérni látszik valódi célját, mely az egész életpályát végigkísérő szolgáltatást hordozza magában. A pályaorientáció tulajdonképpen egy olyan folyamat, ahol tisztába kerülünk önmagunkkal a környezetünkkel és elsajátítjuk azokat a kvalitásokat, melyekkel képesek leszünk az életpályánkon felmerülő döntési helyzeteket megoldani. Mára a jogszabályi háttér is lehetővé teszi, hogy bár jelenleg még nem képes az alsóbb rétegekhez tartozó gyermekeket kiemelni, de biztosítja számukra, hogy reális önismeretet szerezzenek és egy a maguk és társadalom számára is hasznos pályát válasszanak. Az elmúlt több mint 30 évben történt változásoknak köszönhetően pályaorientációs központok jöttek létre, kialakult ezek működéséhez szükséges szakemberképzés is. Azonban ezek száma jelenleg még igen csekély. Így ezt a feladatot egyelőre az iskola látja el. Az ehhez a szükséges módszertan rendelkezésre áll, de képzésekre, idő és anyagi segítség híján kevés jut. Fontos megérteni annak jelentőségét, hogy a pályaorientációban az információ kiemelt jelentőséggel bír. Ugyanakkor nem elegendő ezt az információt átadni, szükséges, hogy azt a vevő fél képes legyen értelmezni. A család támogatása elengedhetetlen, mivel sokkal nagyobb befolyással vannak a választás folyamatában, mint az iskola. Tehát fontos őket megfelelő időben, minőségben és mennyiségben informálni. A pályaorientáció azonban nem ér véget a gyermekeknél. Életünk során bármikor kerülhetünk olyan helyzetbe, akár belő, akár külső kényszer miatt, hogy pályát módosítsunk. Így ez a tevékenység szükséges, hogy kiterjedjen a felnőtt társadalomra is.

Összességében elmondható, hogy a pályaorientáció tevékenység jó irányba halad, azonban még rengeteg feladat vár ránk, hogy tökéletesítsük a folyamatot.

6. Irodalomjegyzék

Dr. Kenderfi Miklós, (2011) – Pályaorientáció. forrás: https://docplayer.hu/4067071-Palyaorientacio-dr-kenderfi-miklos.html#google_vignette Letöltés ideje: 2023.12.01.

Dr. Kenderfi Miklós (2019) - a pályaorientáció elmélete és gyakorlata hazánkban. forrás: <https://drive.google.com/file/d/1911qtm7LuMgdC2NLRNu-EhXCtIaii47O/view> Letöltés ideje: 2024.02.13.

Dr. Kenderfi Miklós (2019) - Szülői pályaválasztási attitűdök 2019 avagy a szülők véleménye felső tagozatos gyermekük pálya- és iskolaválasztásával kapcsolatban. forrás: <https://mkik.hu/download/175/szueloi-palyavavalasztasi-attitudoek-2019> Letöltés ideje: 2024.02.03

Hegyi-Halmos Nóra (2016) - Az iskolai pályaorientáció szerepe és gyakorlata a hazai köznevelési intézményekben. forrás: https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/34144/hegyi_halmos_nora_disszertacio.pdf;jsessionid=DDBE46DB47468D5EE0F566A5DC0FEDE1?sequence=1 Letöltés ideje: 2024.03.15.

Dr. Suhajda Csilla Judit (2017) - A pályaorientációs tevékenység változása és megvalósulása a köznevelésben a rendszerváltozástól napjainkig különös tekintettel az információs folyamatokra. forrás: <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/16401/suhajda-csilla-judit-phd-2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Letöltés ideje: 2024.01.31.

Dr. Szilágyi Klára: Munka- pályatanácsadás, mint professzió, Kollégium Kft. Budapest, 2000.

Dr. Fazakas Ida Becsei Lilla -A felsőoktatásban tanuló hallgatók pályaorientációs jellemzői. forrás: <https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/5790/1/A%20fels%C5%91oktat%C3%A1sban%20tanul%C3%B3%20hallgat%C3%B3k%20p%C3%A1lyaorient%C3%A1ci%C3%B3s%20jellemz%C5%91i.pdf> Letöltés ideje: 2024.02.01.

Hegyi-Halmos Nóra (2018) - Mi a pálya? Az iskolai pályaorientáció szerepe és gyakorlata a hazai gimnáziumokban. forrás: https://www.eltereader.hu/media/2018/05/Hegyi_Halmos_Mi_a_palya_READER.pdf Letöltés ideje: 2024.02.23.

Gebauer Ferenc (2017) -Továbbtanulási és Pályaválasztási Tanácsadás A Pedagógiai Szakszolgálatokban. forrás: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/efop3213/eloadasok/03_2020_EFOP-3.2.13_GEBAUER_final.pdf Letöltés ideje: 2024.03.22

Nagy Judit- (2018) – Foglalkoztatáspolitikai. forrás: <https://nkerepo.unike.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/7211/Foglalkoztat%E1spolitika2.pdf?sequence=1> Letöltés ideje: 2024.02.23.

Fazekas Ida Az iskolai pályaorientációs tevékenység új módszertani lehetőségei 151-165 forrás: https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/4768/1/151-165_Fazakas.pdf Letöltés ideje: 2024.03.01.

dr. Suhajda Csilla Judit, (2013) - Pedagógusok szerepe a diákok pályaválasztási döntésében. forrás:

https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/6947/03_suhajda.pdf?sequence=1&isAllowed=y Letöltés ideje: 2024.03.15.

Borbély-Pecze Tibor Bors, (2022) - Pályaválasztás, pályaeorientáció, pályaedukáció. forrás:

https://www.researchgate.net/profile/Bors-Borbely-Pecze/publication/361951671_Palyavalasztas_Palyaeorientacio_Palyaedukacio_ISBN_9786155048708_208_p/links/62d6ceec441ed55f843b5552/Palyavalasztas-Palyaeorientacio-Palyaedukacio-ISBN-9786155048708-208-p.pdf Letöltés ideje: 2024.03.15.

Dr. Suhajda Csilla Judit, Kovács Mónika, Ercsey-Orbán Melánia, (2022) - A szülők szerepe és lehetőségei a pályaeorientáció folyamatában elméletek, trendek a hazai és a nemzetközi kutatások, publikációk alapján. forrás: <https://csalad.hu/api/files/10484-a-szulok-szerepe-es-lehetosegei-a-palyaeorientacio-folyamataban> Letöltés ideje: 2024.03.16.

Borbély-Pecze T. - Gyöngyösi K. - Juhász Á. (2013) - Az életút-támogató pályaeorientáció a köznevelésben (1. rész) In: Új pedagógiai szemle 63/5-6 pp. 32-49 forrás:

<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/az-eletut-tamogato-palyaeorientacio-a-köznevelésben-1-resz-0> Letöltés ideje: 2024.03.28.

Borbély-Pecze T. - Suhajda Cs. – Kenderfi M. – Tajtiné Lesó Gy. – Juhász Á. (2020)

Pályakonstrukció és pályaealkalmasság. In: Új pedagógiai szemle 2020/9-10 pp. 13-33 forrás: [Új pedagógiai szemle 70. évf. 9-10. sz. \(2020.\) \(oszk.hu\)](https://www.oszk.hu/2020/9-10.sz.2020.uj-pedagogiai-szemle) Letöltés ideje: 2024.01.15.

Karner Orsolya (2010b): A pályaeorientációs szakemberek kompetenciamátrixának kialakítása. Életpálya-tanácsadás 3-4. 10-18. forrás:

https://epa.oszk.hu/02500/02512/00003/pdf/EPA02512_eletpalya_tanacsadas_2010_3-4.pdf Letöltés ideje: 2024.04.01

Fazekas Károly (2016) - Merre halad a kereslet? A nem kognitív készségek felértékelődése. In: Munkaeörpiaci Tükör 2016 pp. 150-159 https://kti.krtk.hu/wp-content/uploads/2018/01/mt_2016_hun_51.pdf Letöltés ideje: 2024.04.05.

Dr. Szilágyi Klára, (2005) - A fiatalok és felnöttek pályaeorientációs és karrierépítési készségeinek szintje, fejlesztésének lehetőségei. forrás:

<https://konyvtar.nive.hu/files/12szilagyi.pdf> Letöltés ideje: 2024.03.11.

Völgyesy Pál (1976) - A pályaeorientációs döntés előkészítése. Tankönyvkiadó.

Dr. Szilágyi Klára, Völgyesy Pál (1996) - Pályaeorientáció (egyetemi jegyzet). GATE Tanárképző Intézet, Gödöllő.

Ritoók Pálné (1986) - Személyiségfejlesztés és pályaeorientáció. Tankönyvkiadó.

Csirszka János (1966) - Pályaeorientáció, Gondolat Kiadó.

Dr. Borbély-Pecze Tibor Bors Borgen, William A. – Maglio, Asa-Sophia T. Dr. Budavári-Takács Ildikó Dr. Kenderfi Miklós Lukács Éva Fruzsina Schaller, Robert Suhajda Csilla Judit Dr. Szilágyi Klára Dr. Váry Annamária Dr. Völgyesy Pál Zikic, Jelena – Hall, Douglas T. (2012) - A pályaeorientáció szerepe a társadalmi integrációban. forrás: https://tatk.elte.hu/dstore/document/1547/Szilagyi_A_palyaeorientacio_szerepe.pdf Letöltés ideje: 2024.03.01.

Borbély-Pecze Tibor Bors, Bódis Lajos, Fazakas Ida, Gyöngyösi Katalin, Juhász Ágnes, Kálmánchey Rita, Kiss Gergely, Lendvai Viktor, Pálvölgyi Lajos, Pór Anett, Raimo Vuorinen, Sum István, Tajtiné Lesó Györgyi, Visztenvelt Andrea (2022) - Válogatás a hazai pályaorientációs konferenciák és webináriumok anyagaiból - Magyar Pedagógiai Társaság Pályaorientációs Szakosztálya. forrás:

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?mode=browse¶ms=publication;33661529> Letöltés ideje: 2024.03.19.

Dr. Farkas Éva 2013 - A szak- és felnőttképzés gyakorlata. forrás: <https://mek.oszk.hu/13300/13360/13360.pdf> Letöltés ideje: 2024.03.20.

Super Donald E. (1980) A life-spa, life-space approach to career development. Vocational Behav, 16:282-298.

Super, Donald E. (1963) Career development: Self-concept theory. College Entrance Examination Board, New York

Barbara L. McCombs, (2010) - Motivation and Lifelong Learning - Pages 117-127 | Published online: 08 Jun 2010. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15326985ep2602_4 Letöltés ideje: 2024.04.04

Savickas, M. L., Nota, L., Rossier, J., Dauwalder, J-P., Duarte, E., Guichard, M., Salvatore, J-S., Raoul, V. E., & Vianen, A. E. M. (2009). Life designing: A paradigm for career construction in the 21st century. Journal of Vocational Behavior, 75(3), 239–250. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S000187910900058X> Letöltés ideje: 2024.04.08

Ginsberg, E. et al. (1951) - Occupational Choice. New York, Columbia University Press

Tibor Bors Borbély-Pecze, Jo Hutchinson (2013) - The youth guarantee and lifelong guidance. University of Jyväskylä, Finnish Institute for Educational Research (FIER) Letöltés ideje: 2024.03.03

Krapp, A. (2002). Structural and dynamic aspects of interest development: Theoretical considerations from an ontogenetic perspective. Learning and instruction, 12(4), 383-409. forrás: [http://dx.doi.org/10.1016/S0959-4752\(01\)00011-1](http://dx.doi.org/10.1016/S0959-4752(01)00011-1) Letöltés ideje: 2024.02.19

Ainley, M., Hillmann, K., & Hidi, S. (2002). Gender and interest processes to literary texts: situational and individual interest. Learning and Instruction, 12(4), 411-428. forrás: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959475201000081> Letöltés dátuma: 2024.02.19

Patterson, C. J., Hastings, P. D. (2007). Socialization in the Context of Family Diversity. In: Grusec, J. E., Hastings, P. D. (eds.) Handbook of Socialization: Theory and Research, Guilford Press, New York

Felhasznált honlap:

<https://www.ppk.elte.hu/content/hianyzik-a-tarsadalmi-megbecsules-a-tanarok-tobbsege-szerint.t.40688>

<https://www.ksh.hu/s/kiadvanyok/oktatasi-adatok-20232024-elozetes-adatok/index.html>

<https://tka.hu/nemzetkozi/9518/a-felsooktatasi-rendszer-magyarorszag#a%20m%20fals%C5%91okot%20intr>

https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1024&Itemid=101

<https://epale.ec.europa.eu/hu/blog/palyatanacsadas-jelene-es-jovoje-interju-dr-szilagyi-klara-emeritus-asszonnyal>

7. Táblázatok és ábrák jegyzéke

1. ábra Super- Az egész szakmai életutat támogató tanácsadás folyamatára	12
2. ábra Az új szakképzési struktúra alaprendszere.	15
3. ábra Kapcsolódás az iskolai pályorientációval – preventív szemléletben.....	20
4. ábra A tanácsadás 5 szintje.....	21
5. ábra A szülők véleménye a gyermek továbbtanulásának iskolatípusa szerint a válaszadók iskolai végzettségének tükrében (százalék).....	22
6. ábra A szülők szerepvállalása gyermekük pályaválasztási döntésének támogatásában (százalék).....	23
7. ábra A Pedagógusok gondolatai.	29
8. ábra . A válaszadók kori összetétele.....	33
9. ábra A megkérdezettek aránya iskolai végzettségük szerint.	33
10. ábra A szülők legmagasabb iskolai végzettsége.	34
11. ábra A pályaválasztás szempontjai.....	35
12. ábra . Az Általános iskolától kapott tájékoztatás minősége a továbbtanulással kapcsolatban.	35
13. ábra Lehetőségek, melyeket az Általános iskola kínált.....	36
14. ábra Szülő-gyermek beszélgetések a pályaválasztással kapcsolatban és annak eredményessége.....	37
15. ábra Ranghely eredmény	38
16. ábra Képesség és érdeklődés fontossága munkavállalásnál.	39
17. ábra Karrierút	40
18. ábra A választott szakmában való elhelyezkedés megítélése.....	40
19. ábra Önmegvalósítás vagy lojalitás?	41

8. Mellékletek

8.1. 1 számú melléklet: Tanári interjú kérdései:

1. Kérem, sorolja, fel milyen lehetőségeket nyújt az iskola, hogy segítse az Önök/ Pedagógusok munkáját abban, hogy minél professzionálisabb támogatást nyújtsanak a pályaválasztás előtt álló diákoknak?
2. Kapnak e lehetőséget olyan irányú továbbképzésre /oktatásra / tréningre, amivel tájékozódhatnak az aktuális pályaválasztással kapcsolatos oktatásügyi szabályokról, változásokról, határidőkről, a munkaerőpiacról, a képzési piacról, foglalkozásokról és szakmákról (pályaismeret), valamint az álláskereséshez kapcsolódó technikákról (önéletrajz, motivációs levél, interjún való részvétel). Ezek elvégzését követően értékes tájékoztatást is képesek ezután adni a diákoknak?
3. Amennyiben ilyen nincs, mennyire érzi ennek szükségességét?
4. Egyetért azzal, hogy az elmúlt években a Tanárookra nehezedő adminisztratív munkafolyamatok és oktatásügyi szabályok betartása miatt kevesebb idő és lehetőség jut a megfelelő minőségű tájékoztatásra a továbbtanulással kapcsolatban?
5. Mennyire érzi, úgy, hogy ezek a szabályok korlátozzák a szakmai szabadságot és ez által a Tanárok motivációját is?
6. Mit gondol, hogy akár a gyermekek, akár a szülők részéről mennyire kielégítő a kapott információ? Mennyire érzi, hogy a választás pillanatában még sok bizonytalanság és nyitott kérdés marad bennük?
7. Egyetért azzal, hogy a pályaorientáció mint önálló tantárgy jelenne meg az ötödik osztálytól. Melynek keretein belül üzemlátogatás, nyílt nap, kérdőívek kiöltése, Tanácsadó iskolai látogatása, egyéb dolgokra nyílna lehetőség?
8. Kérem, határozza meg mennyi idő jut a gyermekek tájékoztatására és, hogy ezt megfelelő mennyiségnek találja e?
9. Mit gondol mennyire érzik a gyermekek fontosnak a továbbtanulást? Mivel lehetne érdeklődésüket még inkább felkelteni?
10. Milyen egyéb lehetőségeket javasolna, amivel segíteni lehetne a diákokat és szüleiket a pályaválasztásban?

8.2. 2 számú melléklet: Gyerekek kérdőív kérdései:

1. Az Ön neme:

Férfi

Nő

2. Az Ön életkora:

14,15,16,17,18

Kiválasztás

3. Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

Általános iskola

Szakközépiskola

Szakgimnázium

Gimnázium

4. Amennyiben még tanul, milyen iskolai végzettség a célja?

Szakközépiskola

Szakgimnázium

Gimnázium

Főiskola/Egyetem

5. Mi a szülei legmagasabb iskolai végzettsége?

Anya

Apa

Általános iskola

Szakiskola

Szakközépiskola

Gimnázium

Főiskola/Egyetem

6. Pályaválasztáskor Ön mi alapján választott szakmát?

Saját képességei alapján

Érdeklődése alapján

Szülei véleménye/akarata alapján

Az iskola közelsége alapján

Az iskola/tanára javaslata alapján

Egyéb:

7. Milyen minőségű tájékoztatást kapott a továbbtanulással kapcsolatban az Általános Iskolától?

Nem kaptam tájékoztatást

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Magas szintű tájékoztatást kaptam

8. Az alábbiak közül melyeket szervezte meg az Általános Iskola (több válasz is megjelölhető)?

Pályaválasztási kiállítás
Nyílt nap
Előadás (szülő, öregdiák)
Üzemlátogatás
Tanulmányi kirándulás
Kérdőív
Osztályfőnöki óra
Szakmák (kutatók) éjszakája
Egyéni beszélgetés
Csoportos foglalkozás
Szakkör
Internet

9. Véleménye szerint ezek mennyire bizonyultak hasznosnak a döntéshozatal során?

Egyáltalán nem

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Maximálisan segítették döntésemet

10. Kérem, határozza meg, hogy szüleivel, hány órát fordítottak összességében arra, hogy átbeszéljék a pályaválasztást és annak fontosságát? Kérem, egy választ jelöljön meg!

Elegendő volt Nem volt elegendő

1-2 órát, nem igazán mentünk bele
2-10 órát
10 óránál többet
1-2 órát, nem igazán mentünk bele

2-10 órát
10 óránál többet

11. Végül abba az intézménybe jutott be, amibe

Szeretett volna
Szülei javasolták
Tanára javasolt
Legjobb barátja is ment
Egyéb:

12. A rangsor hányadik intézményébe sikerült bejutni?

1,2,3,4,5

Kiválasztás

13. Egyetért e azzal, hogy a pályaorientáció mint önálló tantárgy jelenne meg az általános iskola felső tagozatában?

Igen

Nem

14. Véleményem szerint a pályaválasztás egy fontos döntés az ember életében, azonban bármikor változtathatunk a korábbi döntésünkön és tanulhatunk más szakmát.

Egyáltalán nem értek egyet

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Teljesen egyetértek

15. Pályaválasztásnál és munkavállalásnál fontos saját képességeink és érdeklődésünk ismerete.

Egyáltalán nem értek egyet

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Teljesen egyetértek

16. Egy jól megválasztott szakma magában hordozza a munka örömét is.

Egyáltalán nem értek egyet

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Teljesen egyetértek

17. Hiszem, hogy magam is befolyásolhatom karrierem alakulását?*

- Igen
- Nem
- Határozatlan vagyok

18. Bízom abban, hogy a választott szakmámban el tudok majd helyezkedni.

- Igen
- Nem
- Határozatlan vagyok

19. Szükség esetén könnyedén pályát módosítok.

- Igen
- Nem
- Határozatlan vagyok

20. Eddigi munkatapasztalatom során az önmegvalósítást fontosabbnak ítélem meg a munkahelyemmel szembeni lojalitásnál.

- Igen
- Nem
- Határozatlan vagyok

9. Nyilatkozatok

9.1. Nyilatkozat a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Károlyi Tímea
A Hallgató Neptun kódja:	BSFCKN
A dolgozat címe:	Pályaorientáció elmélete és gyakorlata
A megjelenés éve:	2024
A konzulens intézetének neve:	Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intéze
A konzulens tanszékének a neve:	Humántudományi és Szakképzési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizgabizottság az záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

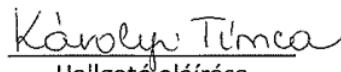
Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori

rendszerében.

Kelt: Budapest, 2024. április. 20.

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

9.2. Konzulensi Nyilatkozat

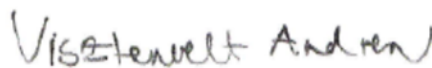
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Károlyi Tímea (hallgató Neptun azonosítója: BSFCKN) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot¹áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem**^{*3}

Kelt: Mátrafüred 2024 év április hó 18 nap

Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

